4/254
Aprilie 2024
Anul XXII

Cafeneaua literară

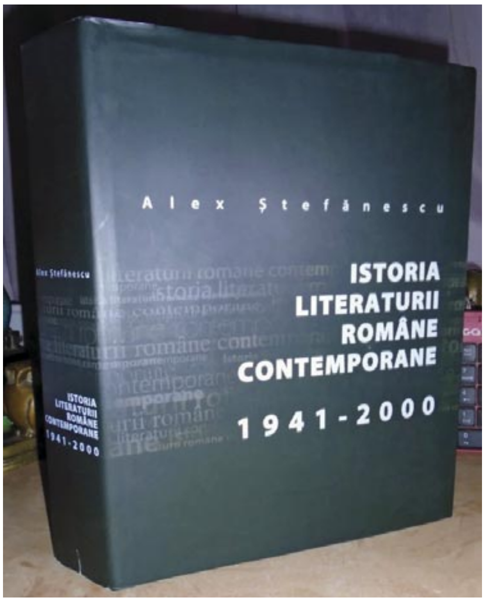
suplimentul ARTE POETICE

DRAGOSTE ȘI FRUMUSEȚE
Virgil DIACONU

Unde sunteți voi cei care nu mai sunteți?

Duminică, 25 februarie 2024, **Alex Ștefănescu** (n. 6.11.1947) a încetat din viață, după o grea suferință.

Criticul a venit în câteva rânduri în urbea noastră, ca invitat al revistei *Cafeneaua literară* și al Centrului Cultural Pitești. Prima dată a lansat cele 7 plachete ale unor poeți ai urbei, pe care le-am inițiat și propus spre editare Centrului Cultural, apoi a susținut o conferință despre Eminescu, iar a treia oară, în anul 2014, Alex Ștefănescu a primit premiul *Cafeneaua literară*, *Opera Omnia*, acordat de către revistă și Centrul Cultural Pitești. Prezentarea a fost făcută de către Marian Barbu, redactorul-șef. Cu această ocazie, criticul și-a lansat mai multe cărți, printre care și *Istoria literaturii române contemporane. 1941 – 2000*.

O perioadă de câțiva ani, Alex Ștefănescu ne-a făcut onoarea să fie colaboratorul *Cafenelei literare*. Iată unul dintre gândurile lui memorabile:

„Cultura nu reprezintă o colecție de cunoștințe de care să facem paradă atunci când vrem să intimidăm lumea cu presupusa noastră superioritate intelectuală. Prin cultură ne formăm ca oameni, ne dez-animalizăm."

În ceea ce mă privește, rețin excelentul articol *Plumbul transformat în aur* („România literară", nr. 31, 2012), în care criticul a analizat foarte bine antologia mea de poezie *Secol*, și dedicația făcută în *Istoria* sa:

„Domnului Virgil Diaconu,

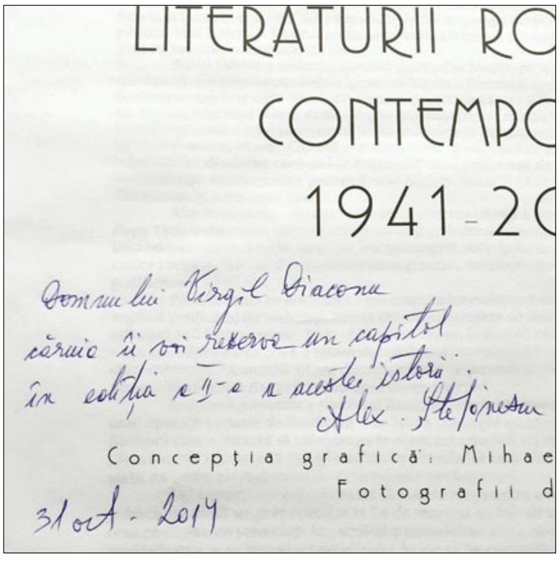
căruia îi voi rezerva un capitol în ediția a II-a a acestei istorii.

Alex Ștefănescu

31 oct. 2014"

Literatura română a pierdut un scriitor important.

Virgil DIACONU

Premiul Revistei *Cafeneaua literară*, acordat criticului Alex Ștefănescu, Centrul Cultural Pitești, 2014

Festivalul internațional de literatură

FILSTREET

LITERATURA ÎN STRADĂ

24-26 mai 2024, Pitești

Festivalul internaţional de literatură ***Literatura în stradă. FILSTREET***, îşi propune să valorifice tradiţia istorică literară şi culturală a municipiului Piteşti, a judeţului Argeş, unde, de-a lungul a peste 250 de ani, s-au născut şi/sau au trăit scriitori de primă mărime ai literaturii române precum: Dinicu Golescu, Alexandru Davila, Liviu Rebreanu, George Topârceanu, Ion Minulescu, Urmuz, Alexandru Kirițescu, Ion Pillat, Ion Barbu, Vladimir Streinu, Tudor Mușatescu, Augustin Z.N. Pop, Miron Cordun, Gheorghe Tomozei, Cezar Baltag, Florin Mugur, Dan Horia Mazilu, Cezar Ivănescu, Ileana Mălăncioiu, Gabriela Adameșteanu, Dorin Tudoran, Daniel Turcea.

Organizatori: Primăria Pitești, Editura „Rocart".

Invitaţi: din România, Anglia, Franţa, Germania, Republica Moldova, Grecia.

PROGRAMUL PE SCURT

24 mai - Sosirea invitaţilor începând cu ora 13 la Hotel „Argeş";

-18.00: Deschiderea Festivalului, lecturi publice la Băbana în incinta Editurii „Rocart", cu sprijinul Primăriei Băbana;

-21.00 Cina.

25 mai - Lecturi în stradă pe pietonalul din faţa Bibliotecii Judeţene „Dinicu Golescu", între orele 11-13 şi 16 -19; recitaluri oferite de elevii Liceului de Arte „Dinu Lipatti";

-19,30: Gala FILSTREET. Decernarea premiilor literare FILSTREET (pe scena din fața Primăriei Pitești); Concert susținut de Filarmonica Pitești;

-21,00: Masa festivă (Hotel „Argeş").

26 mai – ora 11.00 dezbatere cu tema ***„Impactul I.A. asupra literaturii"*** (moderatori Ion Bogdan Lefter, Alexandru Cistelecan), lansări de carte (Biblioteca Judeţeană); după masa de prânz - plecarea invitaţilor.

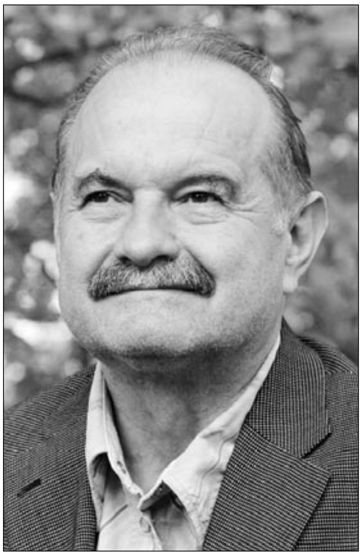
JURIUL *FILSTREET 2024* este format din criticii literari: Ion Bogdan Lefter - preşedinte, Irina Petraş, Alexandru Cistelecan, Gabriela Georghişor, Dan Gulea şi poetul Călin Vlasie.

PREMIILE *FILSTREET* poartă numele unor personalităţi argeşene care s-au născut în judeţul Argeş şi/sau care într-o anumită perioadă a vieţii au trăit în Piteşti, şi sunt acordate o singură dată aceluiaşi autor premiat. Nu există limită de vârstă. Prezenţa scriitorilor premiaţi este obligatorie.

1. Premiul Naţional de literatură „ION BARBU" pentru poezie, decernat unui scriitor în viaţă pentru OPERA OMNIA;
2. Premiul Naţional de literatură „URMUZ" pentru proză, decernat unui scriitor în viaţă pentru OPERA OMNIA;
3. Premiul literar pentru debut decernat unui scriitor aflat la prima carte, poezie/proză, volum apărut în anul editorial precedent ediţiei festivalului;
4. Premiul internaţional pentru promovarea şi traducerea literaturii româneşti în străinătate „RADU GABRIEL PÂRVU" - va fi acordat unui traducător străin pentru traducerea în altă limbă a unei opere a unui scriitor român reprezentativ sau a unei antologii din operele scriitorilor români reprezentativi, indiferent de epocă, perioadă şi curentul literar.

În cadrul ***FILSTREET***, Editura „Rocart" va decerna **Premiul special de literatură *FILSTREET***, unui scriitor român în viaţă, indiferent de genul literar în care s-a consacrat;

De asemenea, Primăria Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti, va decerna **Premiul special de literatură *FILSTREET*** unui scriitor român în viaţă, indiferent de genul literar în care s-a consacrat.

Ion SIMUȚ

Tudor Arghezi în anii împotrivirii explicite
(1943-1947)

1947. Ultimul an de libertate

– În tot cursul anului, este activ şi prezent zilnic prin colaborările la „Adevărul". Încep atacurile presei comuniste.

– Tableta *Viaţa literară*, apărută în „Adevărul" din 23 februarie 1947, denunţă răspicat absenţa libertăţii de opinie, cenzura, lipsa hârtiei, oportunismul unora dintre publicişti, favorizarea unor mediocrităţi, cu concluzia: „Încolo, viaţa literară e liberă, cu condiţia să nu scrii"; anterior, în articol, afirmase scandalos că „o porcărie e şi viaţa literară, ba poate că mai rău".

Opinia trezeşte **reacţia virulentă a lui Miron Radu Paraschivescu**, parte dintr-o campanie distrugătoare: în 3 martie 1947, apare în **„Scânteia"** articolul *Drumurile unui poet: T. Arghezi*, cu următoarele accente:

„Poetul premiului naţional se înscrie în rândul celor care strigă că în România democrată lipseşte libertatea scrisului. Şi ca să ilustreze mai bine această situaţie, poetul se sprijină pe o sentinţă pe cât de şubredă pe atât de neconvingătoare. Sentinţa sună astfel: Viaţa e o porcărie, nu o luptă; şi nu numai viaţa obişnuită, dar şi cea literară, «ba poate chiar mai rău». [...] Nu, hotărât, nu acesta poate fi mesagiul unui mare poet. Dar, vorba e, după cum gândeşte şi cum scrie, este d. T. Arghezi într-adevăr un poet mare? Un scriitor a cărui mesagiu poate fi rezumat la «porcăria vieţii» este în vreun fel vrednic de a fi numit «mare»?"; mai departe, MRP întreprinde un rechizitoriu al mai vechii publicistici a lui Arghezi, în care ar fi făcut elogiul lui Adolf Hitler, al legionarilor Moţa şi Marin, al lui Octavian Goga şi Al. Vaida-Voevod, al regelui Carol II şi al industriaşului Malaxa; este reamintit şi un articol arghezian despre „stilul bolşevic" (îl voi cita mai jos) şi unul mai recent de elogiere a fugarului general Rădescu; MRP îi solicită poetului să facă „o revoluţie lăuntrică", să se autodepăşească şi să se adapteze la noua Românie democratică (articolul lui MRP este reprodus pe larg în volumul *Cronologia vieţii literare româneşti. Perioada postbelică. II. 1946-1947*, coordonare generală Eugen Simion, Editura Muzeul Literaturii Române, Bucureşti, 2010, p. 469-475). MRP era foarte bine documentat cu ideile şi atitudinile din publicistica argheziană.

Campania continuă într-un al doilea articol al lui MRP din 5 martie 1947, apărut tot în „Scânteia", unde se face promisiunea ameninţătoare a unei analize severe ce va urma curând:

„Asupra acestei opere vom întreprinde noi judecata critică, oricât de naivă ar vrea să o facă să pară cei interesaţi să impună fără discernământ idoli şi autorităţi de lucru nejudecat, sau în orice caz, nejudecaţi îndeajuns". (v. volumul citat anterior, p. 476).

Avem aici anticiparea articolului lui Sorin Toma, publicat în „Scânteia" la începutul anului următor, 1948, când Arghezi va fi pus sub interdicţie totală.

– La 20 mai, în cadrul secţiei literare, D. Caracostea îl propune ca membru al Academiei Române; nu este ales, pentru că obţine numai patru voturi (**Vatamaniuc**, p. XXIX).

– Spre sfârşitul anului apare volumul *Una sută una poeme*, care în decembrie este retras din librării. Poezia *Aci, la noi*, fusese eliminată de cenzură. Ea a apărut întâia dată în presă, în „Revista Fundaţiilor Regale", nr. 10, octombrie 1941, şi aluziile ei se refereau la realităţile acelor ani (teritoriile cedate în 1940). În 1947, aluziile sunt resimţite de cenzură la o altă realitate politică: acum era vorba de ocupaţia sovietică, bănuită sub aluziile voalate ale poemului propus de Arghezi să încheie volumul: **„Aci, la noi, ne-ai dat vecine/ O-nvălmăşeală de maimuţe şi jivine,**/ Cu graiul năduşit şi-ntărâtat!/ De se mângâie, pare că se bat/ Pe demâncare şi simbrie,/ Se ocărăsc răstit când se îmbie./ [...]/ Mărite Doamne, un duşman/ Ne-nfruntă-aproape-n fiecare an/ Şi n-am avut, din leat în leat,/ Nici un cules netulburat,/ Mânjind mereu cu săbiile scoase/ Hotarul şi porumbul cu mătase./ Suntem, e drept, viteji din vrej,/ Dar nentrerupt să fim viteji,/ Fiindcă pofteşte fiara la bucate,/ Din toate părţile nesemănate?" Poemul nu este recuperat în niciun volum apărut pe timpul vieţii autorului. Apare, pentru prima dată restituit şi pus la locul lui în finalul volumului *Una sută una poeme*, în *Opere. I. Versuri*, ediţia din 2000, din seria de „Opere fundamentale". (Fusese recuperat şi de Gh. Pienescu în ediţia sa *Tudor Arghezi. Versuri*, de la Editura „Cartea Românească", numai în ediţia a doua, cea din 1985, dar fără a fi pus la locul lui, în volumul din care a fost exilat de cenzură.)

– Apucă să apară o singură cronică la volum, cea semnată de G. Călinescu în „Naţiunea", nr. 478, 27 octombrie 1947.

– Din ianuarie 1948 se instalează interdicţia de semnătură pentru Arghezi. **Scriitorul va fi invocat numai pentru a fi ponegrit şi calomniat. Se pare că a trecut printr-o perioadă de tranzacţii oculte, în preajma instaurării noului regim:**

– Există mărturia fiului Baruţu, care consemnează un fapt greu de probat, dar plauzibil, după părerea mea: „[în 1946], Arghezi primeşte Premiul Naţional pentru Literatură... Un an mai târziu, în 1947, publică volumul *Una sută una poeme*, retras imediat din librării de noua orânduire «democrat-populară», care lansase «revoluţia culturală»... Ce se întâmplase?... Cam în aceleaşi zile, deci **în 1947, i se oferise, cu mare curtoazie şi o importantă sumă de bani, primul fotoliu al ţării. Arghezi a refuzat.** (Despre acest episod voi vorbi cu altă ocazie.) În schimb, un alt mare scriitor primeşte oferta luminii care venea de la răsărit... Urmează primele semne de restrişte, printre care retragerea volumului tipărit”. (v. Baruţu T. Arghezi, *Note şi comentarii*, Editura „Marineasa”, Timişoara, 1999, p. 204-205).

– Există şi acea „altă ocazie” cu care a vorbit din nou Baruţu despre acest episod; povestea se întinde pe două pagini, unde Baruţu repovesteşte mult mai târziu întâmplarea, după cum le-ar fi relatat-o tatăl la întoarcere. Tudor Arghezi este invitat într-o seară acasă la un personaj misterios, al cărui nume fiul nu-l mai ştie. Este luat cu o maşină, dus undeva în centrul oraşului, „la o casă mică”, unde îl întâmpină „un domn în vârstă, cărunt, cam scund”. După cuvintele de curtoazie, i se propune direct: „Tovarăşe Arghezi, avem nevoie de dumneata pentru noua structură a epocii care începe acum... Am însărcinarea de sus-de-tot să-ţi fac propunerea directă: avem nevoie de o personalitate ca a dumitale... [...] Uite, tovarăşii mei îţi propun primul loc în rândul oamenilor de azi, al muncitorilor şi intelectualilor progresişti... Aderă la partidul nostru şi vei fi mare de tot... Cel mai mare!” Văzând că Arghezi ezită, personajul misterios, „care vorbea stricat româneşte”, deschide un dulap cu o casă de bani („teancuri îndesate de bani, câteva rafturi pline”), bani pe care îi promite scriitorului ca un „aconto”. Arghezi refuză, iar gazda sa îi spune că tovarăşii săi nu vor aprecia prea bine atitudinea. (Baruţu T. Arghezi, *Înaintea uitării*, Editura „Abaddaba”, Oradea, p. 87-88)

– Fără să ştim dacă e vorba de acelaşi episod sau de altul, **Arghezi a mai făcut obiectul unei tranzacţii a stângii**. De astă dată, N. D. Cocea, însoţit de Gala Galaction, face o vizită acasă lui Arghezi, la îndemnul „tovarăşului Rudenco”, în aprilie 1946, când publicistul colabora la „Adevărul”. I se propune lui Arghezi „să scrie un articol care să apere pe cei înjuraţi de presa manistă, pe oameni ca profesorul Parhon, Sadoveanu”. Arghezi îi răspunde lui N. D. Cocea că pe Parhon l-ar apăra, considerându-l sărac şi cinstit, dar nu şi pe Sadoveanu, ale cărui merite de scriitor le recunoaşte, dar nu-l respectă ca om, pentru că „A supt la toate ţâţele politice. Onoruri şi bani a luat de la toţi”. N. D. Cocea îi cere o apărare de principiu, pentru care îi promite 200.000 de lei, trimişi de „tovarăşul Rudenco”. Arghezi refuză, pentru că nu poate să ia apărarea „unui regim, care, cel puţin în domeniul artelor şi literaturii, proslăveşte mediocritatea şi ignorează pe cei, măcar de-o muchie de cuţit, mai răsăriţi”. (v. Tudor Arghezi, *Opere. IX*, ediţia citată, p. 1762-1764).

– **În tot cursul anului 1947 îi apar zilnic tablete în „Adevărul”,** netulburate nici în decembrie 1947. Ultimele două pare că nu presimt nimic, adică ruptura care va interveni la 31 decembrie 1947 cu proclamarea Republicii. În 24 decembrie apare articolul cu titlul *De Crăciun*, iar în 31 decembrie articolul cu titlul *De Anul Nou*, aparent fără niciun fior de nelinişte. Recomandă cititorilor rezervă constantă faţă de „oamenii cu care vin în coincidenţă”, chiar cu riscul de a fi consideraţi „nesociabili, lipsiţi de politeţe, înfumuraţi ori indiferenţi la o valoare prezumată şi să păstreze o distanţă moralmente obligatorie” şi încheie în acest fel: „Dacă în durata a trei sute şaizeci de zile care porneşte de la 1 ianuarie, experienţa te mulţumeşte, ai dobândit optimismul reconfortant indispensabil, şi nimic nu te opreşte să o duci mai departe”. (v. *Opere. IX*, ed. cit., p. 1633-1635).

– Arghezi nu poate fi însă bănuit de ignoranţă în legătură cu **pericolul sovietizării**. Anii împotrivirii sale la ameninţarea bolşevică încep mai devreme. Un articol apărut în „Timpul” din 25 august 1941, cu titlul ***Stilul bolşevic***, dezvăluia strategia terorii dezlănţuite în ţara vecină:

„**Bolşevismul**, cuvânt rusesc, derivat dintr-o idee de îngustime şi strâmtoare, opune ideii de lărgime a menşevismului un stil de socialism particular. El nu a fost niciodată în tendinţă europenească. Îngustime însemnează constrângere şi strangulare. Bolşevismul se reclamă mai puţin de o doctrină decât de mijloacele de parvenire la stabilirea ei silită. Întrebate ce criterii le inspiră, sovietele răspund: «Suntem comunişti». [...]

Comunismul e un temperament şi cel mai ieftin din toate temperamentele până la asasinat, cu el dimpreună; e o stare sufletească, starea demenţei, exaltată de un sentiment de justiţie fals, îndată ce un individ nu mai poate recunoaşte legitimitatea matematic succesivă a trecutului, oricum ar fi fost; nu mai poate nimic respecta din strădania seculară a omenirii şi naţiei lui, dusă răbdător şi tenace, cu jertfa de sine şi cu geniu, el se bolşevizează. Alege pârtia cea mai îngustă şi cea mai scurtă, către o fericire foarte problematică. Bolşevismul e o fază de ignoranţă grea. [...]

Consternarea că eroarea comunistă a putut să izbutească la un popor atât de înapoiat în masa lui, ca ruşii, a fost în vremea ei extraordinară. Popoarele înaintate, cu idealuri socialiste mult mai organizate decât în haosul rusesc şi cu mişcare socialistă impresionantă, în momentul sarcinii uşoare au dat înapoi. [...]

Comunismul a izbutit în Rusia, exclusiv din pricina caracterului bolşevic şi a procedurii lui instantanee, de la poftă la gură. Spargi şi furi, asasinezi şi incendiezi şi culegi. Nici un scrupul, venit măcar de la inteligenţă şi carte, dacă nu de la iubirea de oameni şi de la caritate, nu poate opri valul de asasinat deslănţuit. Ruşii erau cei mai indicaţi să ridice din el acest talaz de moarte şi devastare. O propagandă demagogică sumară, la un colţ de stradă, a servit de propulsor.

Evenimente istorice au dezminţit adeseori, pân-a nu fi devenit socialismul un stat, axiomele marxiste, care îşi trag fiinţa din materialismul istoric. O cumplită dezminţire primesc ele, în plină eră bolşevică, de la evenimentele în curs. S-a spus că mobilul tuturor luptelor de ideal din istorie trebuiesc atribuite dorinţei de exploatare economică. **Armatele aliate, îndreptate spre Moscova, au călcat fruntariile URSS-ului cu un scop spiritual: stârpirea stilului bolşevic**”. (v. *Opere. IX*, ed. cit., p. 15-17).

Miron Radu Paraschivescu va invoca acest articol ca argument în rechizitoriul său la adresa scriitorului, în „Scânteia” din 3 martie 1947, despre „drumurile unui poet” (articolul este rezumat şi citat mai sus). **MRP nu-l vedea pe Arghezi potrivit pentru regimul politic care se pregătea şi-i denunţa, ca atare, ideologia şi „rătăcirile”. Potrivnicia lui Arghezi era evidentă.** Interdicţia era pregătită. Suprimarea libertăţilor e arma oricărei dictaturi.

(va urma)

Alex Ştefănescu sau „jocul pedagogic”

Ne-a părăsit, recent, un critic de / din prima linie, cu bonus de carismă, chiar dacă cel plecat, adică Alex Ştefănescu, cum ştie toată lumea, nu a fost un teoretician. Foiletonist activ, impresionist incurabil şi causeur fermecător, el, refuzând morga doctorală, rămâne un critic de gust. Dezinvolt, zâmbitor, maliţios, cu o lungă experienţă de cronicar în spate, Alex Ştefănescu, deşi are umor din belşug, era un ludic grav. Bonom, cordial, savuros, mefient faţă de metodologii şi doctrine, joacă – fără efort, din dragoste pentru literatură – figura seducătorului, ştiind că are un public de cucerit / de recâştigat. Un *joc pedagogic*, altfel spus, risipind, cu bucurie, ca serv al literaturii, observaţii şi reflecţii, învingându-şi plictisul. Curios, admirativ, adaptabil, accesibil, lansând torenţial comparaţii şi imagini revelatoare sau năstruşnice, Alex Ştefănescu a scris pentru cititori, limpezind mesajul. Literatura, potrivit lui Alex, are un dublu rol: *elevare* şi *emoţionare*. Ştie prea bine că literatura nu progresează, ci se schimbă; ştie că nu coriştii contează, ci soliştii. În consecinţă, personalităţile „sunt totul”, având rolul de a reinventa literatura. Aşadar, dacă chestiunile teoretice nu-l pasionează, va sărbători individualitatea. Ca bun prozator, creionând un fundal epic, cu har portretistic, cu bucuria de a citi şi a scrie, el foloseşte „un stil funcţional” (cf. Daniel Cristea-Enache), explotându-şi notorietatea, rapid câştigată prin aventura TV (la câteva emisiuni de ecou). Nu şi-a închipuit că va fi critic literar, mărturisea; prin stilul colocvial vrea să fie „folositor” cititorilor, practicând o critică „populară”. Dacă examinăm seria de profiluri din *Preludiu* (1977), cartea prin care debuta, ne dăm repede seama că Alex Ştefănescu şi-a impus, ca foiletonist activ, un lung antrenament în vederea scrierii unei *Istorii*. Ceea ce, prin recitiri şi revizuiri, s-a întâmplat, stârnind – previzibil – nemulţumiri şi aplauze. Chiar dacă, întâmplător, s-a născut la Lugoj (1947), criticul îşi mărturiseşte obârşia suceveană. Şi cum Bucovina acuză o „sensibilitate eminesciană”, era inevitabilă pasiunea sa pentru lirica celui ce a scris *Luceafărul*, fermecat fiind, dintotdeauna, de melosul eminescian.

Constatăm, pe urmele lui D. Vatamaniuc, că există două categorii de cercetători explorând universul eminescian, fie zăbovind în labirintul manuscriselor, fie comentând opera. Evident, Alex Ştefănescu face parte din a doua categorie, încercând, prin „povestirea poeziilor”, să pună umărul la *educaţia estetică* a publicului. Fiindcă *Eminescu, poem cu poem* (2017, 2019) se dorea, prin revizitarea poetului, o lectură proaspătă, oferindu-şi „o baie de frumuseţe literară”, proclamând *întoarcerea la text* şi „locuind”, zice criticul, „în viaţa lui Eminescu”.

Colocvial, accesibil, cu un discurs atipic şi un stil captivant, Alex Ştefănescu este un cititor profesionist, dorind să fie „folositor” cititorilor. Scrisul este un act de seducţie; doar emoţionând, un text există! Cu vocaţia bucuriei, activ, jubilant, vizibil (ca bun manager al propriei imagini), el rămâne *un critic de gust*, fără aparat teoretic, fără criterii limpezi, subiectivitatea fiind responsabilă de toate gafele. Ca „prizonier al literaturii române”, Alex Ştefănescu a oficiat o viaţă în tranşeele criticii de întâmpinare. Cărţile ivite, de la *Jurnal de critic* (1980), *Între da şi nu* (1982) la *Dialog în bibliotecă* (1984), culegeri de medalioane, în fond, pregăteau marele proiect, visata Istorie ca tablou final, o selecţie (capricioasă) din uriaşul material scriptic. Cu entuziasm adolescentin, dezinvolt, franc, familiar-delicios, el se bate pentru salvarea literaturii, „umanizând” critica (cf. Al. Dobrescu). Câştigând, astfel, spera, confruntarea cu publicul (recucerit), în pofida vremurilor neprielnice. Tenacitatea sa donquijotescă a trezit zâmbete ironice. Alex Ştefănescu, mimând candoarea, ştia prea bine că relansarea interesului este o himeră. După cum literatura însăşi, ca „îndeletnicire nesigură”, sub pavăza democraţiei net-ului, ruinând ierarhiile, dă ghes grafomanilor.

„Eroismul” său, trezind o adormită vocaţie pedagogică, în pofida canibalizării vieţii literare, oscilează între severitate şi îngăduinţă. Fie, în chip de „descoperitor” al noilor talente (o „bogăţie naţională ignorată”), fie, ca lector tenace, înhămat la o „acţiune neglorioasă”, întâmpinând „mareea neagră” a cărţilor proaste, în revărsare nemiloasă. Un volum din 2009 (*Cum te poţi rata ca scriitor. Câteva metode sigure şi 250 de cărţi proaste*) ar fi doar un exemplu, consfinţind un eşec (în sensul inutilităţii demersului). Alex Ştefănescu, deşi ruinat (fizic), nu se lasă; eul „intangibil” e dedicat scrisului (risipind comparaţii plastice) şi nu face figura unui scrib înăcrit.

Preocupat de soarta literaturii române (ca „obiect de studiu”, ridicând subtile probleme teoretice), convins că e „urgentă nevoie” de o Istorie a literaturii române contemporane, criticul ne anunţa (v. *Cui i-e frică de istoria literaturii*) că era interesat de un asemenea proiect, doritor a corecta imaginea generală: „fluctuantă, disproporţionată, confuză”. Chit că multor autori le e frică, temători pentru imaginea lor („cum apar”), opoziţia închegând „o mentalitate a epocii”, blocând astfel de iniţiative. Dar Alex Ştefănescu era gata, prin 1982, să ia taurul de coarne, lucrând „cu ardoare”; şi dacă ar scrie o Istorie a literaturii române contemporane, spunea, ar boteza-o „exactă”, deloc înfricoşat de represaliile celor încondeiaţi, sentimentul relativităţii urmând a-l încerca după apariţie, în plină „istoricizare”. Între timp, *Istoria literaturii române contemporane (1941-2000)* a apărut (Editura *Maşina de scris*, 2005). Din fericire, titlul anunţat cu pompă a fost abandonat. Criticul, după ani de trudă (vreo zece, zicea), s-a opintit şi a întocmit o astfel de lucrare, *spectacolul* urmând să înceapă! Spectacolul recepţiei nu l-a fericit însă. Cu zel contabilicesc a numărat cronicile (înşirându-le pe două coloane), a răspuns atacurilor, explicându-se (inutil, se înţelege), încercând să potolească „furtuna de reacţii” şi vacarmul vociferărilor. Pe de o parte, i s-a reproşat stilul bulevardier, încropind „o istorie hollywoodiană”, nota Laszlo Alexandru. Şi C. Regman era pornit, numindu-l un „desfigurator”, cu „susţineri năzdrăvane”: acrobaţiile

bonomului Alex (care, renunţând la „exactitate", „mai lăsase din preţ"), au înfuriat absenţii, în primul rând. N. Manolescu vedea în Arca lui Alex o „operă îndrăzneaţă", vorbind, cu talent epic, dincolo de alegeri şi eliminări, despre drama literaturii noastre în comunism. Iar Ion Simuţ descoperea „o carte-spectacol", celebrând, din dragoste pentru literatură, scriitorii epocii, în continuarea profilurilor schiţate în *Preludiu* (1977) şi, peste zece ani, în *Prim-plan*. Istoria, ca „postludiu" (cf. I. Simuţ) era, inevitabil, şi o Istorie politică, chiar dacă autorul ei ne anunţa ferm că „literatura nu datorează nimic regimului comunist". Pornind de la această falsă premisă, uitând de eşecurile şi compromisurile care au însoţit-o în deceniile totalitare, însuşi Alex Ştefănescu, eliberând-o de orice determinism, îşi compartimentează tomul, despărţind – în iluzia autonomismului – fişele de creaţie, datele biografice şi contextul politico-cultural. Recunoscând, însă, că această literatură „a supravieţuit cu mari pierderi". Fără pofta teoretizărilor, în „ambalaj promoţional", *Istoria* lui Alex Ştefănescu creionează fundalul istoric în alb-negru, sacrificând complexitatea epocii. Ea porneşte, bănuiam, de unde o lăsase G. Călinescu (1941), dar autorul retează această speranţă, invocând drept bornă alt motiv: izbucnirea celui de-al doilea Război mondial. Cu mari absenţe (selecţia iscând vâlvă), cu entuziasme greu explicabile, fără „simţul măsurii" (cf. Bogdan Creţu), „gelozit", pare-se, de N. Manolescu, ignorând corifeii Realismului socialist, dar şi rumoarea generaţionistă, tomul, atractiv ca obiect estetic, se voia un îndemn la lectură. Interesantă e şi istoria acestei Istorii, popularizată cum se cuvine de păţitul autor. „Şantierul" fusese deschis în 1995, dar o spargere, soldată cu dispariţia laptopului, l-a păgubit de primele trei sute de pagini. Şi periodizarea ridică probleme, hotărnicirile nefiind marcaje literare. Cele cinci intervale temporale beneficiază de un sinoptic al evenimentelor politice, începând cu *Sfârşitul unei lumi* (1941-1947), trecând prin *Arta supravieţuirii literare* (1948-1959) şi *Primăvara de la Bucureşti* (1960-1971), pentru a încheia cu *Refuzul revoluţiei culturale* (1972-1989) şi confuza epocă postdecembristă (1990-2000). Neinteresată de generaţii, genuri, afilieri etc, cuprinzătoarea panoramă epicizează „o istorie de valori", sărbătorind individualitatea. Cazul seraficului Nichita Stănescu, „cel mai mare poet după Eminescu", despre care Alex Ştefănescu mai publicase, în 1986, o micromonografie. Dar trece voios peste Cercul Literar de la Sibiu şi Şcoala de la Târgovişte, persiflează Postmodernismul (biet „slogan publicitar") şi optzecismul, ca generaţie „narcisistă şi minoră", penalizează „triumful trist" al lui Petru Popescu şi „demagnetizarea" lui Breban, se amuză ironic pe seama lui Ţepeneag şi denunţă lipsa de talent la Ivasiuc şi Norman Manea (un „megaloman agresiv"). Statuia declasatului Goma a devenit un „morman de moloz", Petru Dumitriu a avut soarta Titanicului, iar Ştefan Bănulescu suferă de „exces de frumuseţe livrescă". Sunt observaţii de reţinut, în pofida dispreţului pentru elucidările teoretice, tratând de sus critica universitară. N-am putea spune, însă, aşa cum o face Marian Popa, că, în *Istoria* sa, Alex Ştefănescu „sprijină impresionist, dar fără greş valorile".

Se ştie, *mitul Istoriei* funcţionează la noi şi fiece critic (mai răsărit) încearcă, după lungi preparative, să dea una, văzută drept culminaţie a prestaţiei sale. Chiar aşa, suferind de „cecitate conceptuală" (cf. M. Iovănel), *Istoria* lui Alex Ştefănescu, cu toate păcatele ei, este un reper de neocolit, deşi, credem, îşi sabotează premisa. În fond, criticul vrea să se afle *ce s-a întâmplat* cu literatura română în timpul comunismului. Or, pentru toate câte s-au întâmplat, responsabilă este meteorologia politică, dependentă, desigur, de sinuoasa linie a Partidului unic. Nu vom stărui asupra hibelor ei, deşi – dându-i drumul în lume – autorul, prea subiectiv fiind, s-a expus, dovedind „curaj de kamikaze" (cf. Dan C. Mihăilescu). Venind dinspre gazetărie, cunoaşte culisele şi livrează cu directeţe, mereu eficace, formule fericite. Dar unele inexplicabile prezenţe (vădind partizanate stridente), generozitatea în tratarea unor partinici, proverbiala opteziciofobie sunt stânjenitoare. Ca să nu mai vorbim despre marile absenţe...

Ca pandant la această impozantă Sinteză critică, putem citi *Timp retrăit* (2022), autorul-personaj reînviind, afectuos, cu umor şi ironie, drumul existenţial. Stilul confesiv, „descoperind viaţa", ne face părtaşi la „spectacolul lumii", „îmbătat de frumuseţe", părăsind nişa strict literară. Bonom, spumos, cu ochi atent, îşi pune „viaţa" pe masă. Figura luminoasă a tatălui domină galeria de portrete. Sunt exerciţii de admiraţie, dar şi cruzimi portretistice (Paler, în primul rând), clipe de graţie apărând o idee înaltă (literatura), dar şi „fanfaronada erotică" ori inventarul beteşugurilor, descriind îmbătrânirea (cele două euri, mâinile care vor „putrezi" etc.), continuând şirul mărturisirilor, depănate în *Jurnal secret*, *Bărbat adormit în fotoliu*, toate titluri de mare succes. Fiindcă, negreşit, Alex Ştefănescu este *un autor popular*, proiectându-şi întâmplările pe un ecran afectiv. Cum ar fi, de pildă, relaţia cu N. Manolescu, „omul providenţial". Alex Ştefănescu debutase la revista *Luceafărul* (seria Bănulescu) cu un articol despre Dimitrie Stelaru, *Poezie şi ceremonial*, recomandat de tânărul critic, deja vedetă. În timp, capriciosul Alex, pendulând între admiraţie şi dezgust, developându-şi orgoliile şi frustrările, va invoca dese rupturi, chiar un „capitol închis", cum se confesa Ioanei Revnic, cu despărţiri şi împăcări, numele lui Manolescu însoţindu-l „luminiscent". Încântat, totuşi, că scrie *altfel*.

Tot în cheie confesivă, povestind / literaturizând întâmplări bizare sunt şi alte titluri. *Eu şi comunismul* (2020) relatează secvenţe dure (anchetat, ajutat de oameni de bine, exclus din UTC); *Jurnal secret. Serie nouă* e o carte luminoasă, sub spectrul jubilaţiei existenţiale. Din nou, chipul tatălui şi cultul pentru cărţi, bunica de la Boroaia, grădina în care scriitorul se simte Demiurg („sunt divinitatea grădinii"), mândru de casa de la ţară, ridicată cu banii pe Istorie. Şi, desigur, iubirea pentru Bucovina, acolo unde, fatalmente, *eminescianismul* e suveran, împlinind „chimia sufletului". Poet în secret şi impresionist incurabil, Alex Ştefănescu se risipeşte într-o publicistică abundentă, străin de morga doctorală. Un gurmand literar, ins greoi, cu râs molipsitor („un ciclop al râsului", zicea Sorin Lavric), larg la suflet, galanton, cu răsucuri imprevizibile. Ba semnând omagii în presa antedecembristă (uitate, în spovedaniile lui), oferindu-şi serviciile de bodygard băsist, ba înrolat în politica activă, „impostorul" din Cajvana (unde junele profesor, rubricant în *Luceafărul*, înnota în noroaie arhaice) e gata de a sesiza OPC-ul pentru textele netalentatului Norman Manea. E limpede, nu mai aşteaptă „la uşa literaturii", cum îl ironiza Răzvan Voncu în *Literatorul* (1995), ci dialoghează în bibliotecă. Critic important, crezând, lovinescian, că gustul e „o ecuaţie personală", scutindu-l de încurcătura criteriilor, om de show, încercând a recuceri cititorii, iritând inflamabilii contemporani, Alex Ştefănescu a fost ceea ce îşi dorea să fie: *scriitorul-personaj*.

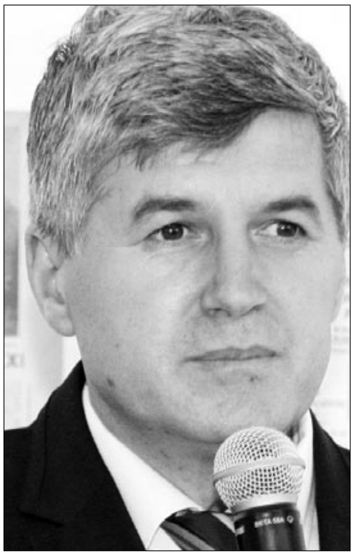
Ironizat, de regulă, pentru quijotismul său, Alex Ştefănescu se cuvine, dimpotrivă, admirat. Câţi dintre criticii noştri ar fi cheltuit timp, energie şi inteligenţă critică pentru a se război cu veleitarii, sancţionând avalanşa cărţilor proaste. Ecarisajul s-a dovedit, însă, un „eşec", recunoştea; bătăliile sale n-au schimbat nimic în mersul literaturii, autorlâcul e în

floare, asaltul grafomanilor nu s-a domolit. Capricios (vezi relaţiile sinuoase cu Manolescu), risipind reflecţii de moralist (deghizat), autorul impozantei *Istorii* vădea, din fericire, o neistovită curiozitate adolescentină. Critic-jurnalist, Alex Ştefănescu, cândva, în anii liceeni, „poetul oraşului", se răsfaţă anunţându-ne că e un sucevean care „locuieşte temporar la Bucureşti". El, cititor insaţiabil, încearcă, în Evul Media, să reapropie cititorii de literatură, deplângând o centralitate pierdută. Publicist „înnăscut", alert, de elan publicitar şi respingeri violente (cu erori flagrante şi rejectări scandaloase), în „dispoziţie juisantă", Alex Ştefănescu scrie pe înţelesul tuturor. Fără pofte teoretizante, comparatismul său (familiar, plastic, atractiv, de râvnă contabilicească) vrea să ne facă accesibile operele. Serialul eminescian pleacă de la beatitudinea contemplării, izolând fiecare poem şi se vrea o exegeză proaspătă, ignorând bibliografia luxuriantă. Este, în fond, pariul unui critic jovial, vădind curaj intelectual, străbătând cu minuţiozitate şi ochi sensibil opera, citind-o şi comentând-o, pentru a-i testa actualitatea. Rezultă o interpretare vie, însufleţitoare, blamând pe cei „surzi la sublim", după vorba călinesciană.

Practician cu vechi state în câmpul criticii, Alex Ştefănescu a fost ademenit de percepţia plastică şi comparatismul pitoresc; părelnic spontan, îşi ascundea – prin uşurinţa reportericească – travaliul elaborării. Flirta cu publicul, asumându-şi dezinvolt toate riscurile; asupra lor, nu puţine, atrăgea atenţia, comentându-i debutul, Gheorghe Grigurcu, vorbind sfătos despre „aversul şi reversul sensibilităţii". Din păcate, călătoria sa terestră s-a încheiat...

ADRIAN DINU RACHIERU

Generația '60 - generația socialismului (ep. 32)

Ideea de generaţie nu e una nouă în literatura română. Existaseră tentative de întemeiere a unor grupări poetice în jurul unor publicaţii, intitulate „Generaţia viitoare" (1889-1904), „Generaţia mea" (1930) ori „Generaţia de mâine" (1936-1938). Existase „generaţia 27", creată de Mircea Eliade, dar numită aşa mult mai târziu (ca şi „generaţia pierdută", a Războiului). Dar o generaţie adevărată s-a constituit abia în anii 60 ai secolului trecut, prin promovarea unor tineri poeţi formaţi în anii socialismului şi în care Partidul îşi pusese mari speranţe. Dacă se construia o societate nouă, atunci şi literatura trebuia să fie una nouă, departe de „greaua moştenire" (unii dintre scriitorii consacraţi în interbelic erau în puşcării sau interzişi). Totul părea că trebuie luat de la zero. Treptat, s-a renunţat la literatura lozincardă proletcultistă, trecându-se către un neomodernism atent controlat de ideologii vremii.

Radu Cârneci – promotorul socialismului cosmic

Radu Cârneci (14 februarie 1928, Valea lui Lalu, Buzău – 9 decembrie 2017, Bucureşti) a fost numit, mai mult depreciativ, „poetul silvic". Din două motive: absolvise Facultatea de Silvicultură din Braşov, lucrând patru ani ca inginer silvic la Hemeiuş şi Fântânele, judeţul Bacău, şi, în al doilea rând, a cântat pădurea ca nimeni altul. A debutat ca poet în 1950, în ziarul sucevean „Zori noi", pe când era student la Câmpulung Moldovenesc (tot Silvicultură).

Făcându-se remarcat ca poet, din 1958 şi până în 1964 lucrează la Bacău ca director al Casei Regionale a Creaţiei Populare şi preşedinte al Comitetului Regional de Cultură şi Artă. La 26-27 decembrie 1960 are loc o Consfătuire a Scriitorilor Tineri la Bucureşti, la care Radu Cârneci participă. Era prima prezenţă printre congeneri. Zaharia Sângeorzan scrie că e un poet cu profilul conturat. În 1961, în urma unei vizite printre muncitori şi pe şantiere a celor de la „Gazeta literară", Radu Cârneci publică poezia „Termocentrala". Între 1964 şi 1972 este numit/ales redactor-şef al revistei „Ateneu" (serie nouă). Fire molcomă, nu va abuza de funcţie. Nu va face „schimburi" ca atâţia (valabile şi azi: tu mă publici pe mine, eu te laud pe tine). În redacţia de la „Ateneu" mai făceau parte George Bălăiţă, Victor Kernbach, Iulian Antonescu, Victor Enăşoaie, Iulia Hălăucescu, Olimpiu Hrişcă ş.a. În ianuarie 1965 (an II, nr. 1/6), în „Ateneu. Revistă de cultură editată de Comitetul regional pentru cultură şi artă Bacău", Cârneci publică pe prima pagină „Descîntec despre vers (Lui Eminescu". Tot el va redacta, în acelaşi an, textul telegramei adresate Agathei Bacovia la împlinirea a 70 de ani. La 19 şi 20 noiembrie 1965 are loc Plenara lărgită a Comitetului de Conducere al Uniunii Scriitorilor (cum relatează „Gazeta literară", nr. 48). Printre vorbitori, şi Radu Cârneci. Întreţine, prin funcţiile deţinute, viaţa culturală băcăuană, alături de Ovidiu Genaru, Sergiu Adam, Ioanid Romanescu, Mihail Sabin şi George Bălăiţă.

Între 1972 şi 1976 este secretar al Uniunii Scriitorilor, apoi devine şef al secţiei culturale a revistei „Contemporanul" (până în 1990). După 1990 nu-şi regăseşte locul în literatura română, insistând timid ca traducător şi realizator de antologii.

Girat de Marcel Breslaşu, care-i semnează prefaţa, Radu Cîrneci debutează cu placheta „Noi şi soarele", în celebra colecţie „Luceafărul" în 1962 (bunul de tipar e din 24 mai, deşi are poezii datate şi „iunie 1962"). Era deja un poet format (debutul e întârziat), stăpân pe uneltele sale. Breslaşu remarcă dintru început: „Versurile sale apar de mai mulţi ani în revistele şi ziarele noastre, vădindu-i prezenţa activă în frontul liricii româneşti şi cîştigîndu-i o notorietate îndreptăţită în rîndurile generaţiei care s-a format şi a debutat <<sub soarele socialismului>>". Titlul cărţii de debut spune totul: poetul a avut ca stea călăuzitoare Soarele, cel al socialismului.

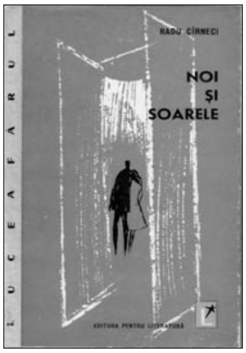
„Noi şi soarele" se deschide cu un „Poem", dedicat „Partidului Muncitoresc Romîn". Sună convingător: „Prin ani sub lumina ta am crescut/puternic, drept şi avut;/ sufletul mi-e ca o grădină mare,/ rînduită cu arbori de soare,/care-şi apleacă rodul bogat/pentru mulţimi, pîrguit, parfumat.//

Mi-am croit cale în sus -/ cuvîntul tău spre piscuri m-a adus:/treptele zilelor mele,/pardosite cu lespezi de stele,/le-am suit îndîrjit şi le sui:/poemele mele pentru tine: statui”. Măreţ vis pentru un poet crescut puternic în lumina P.M.R., care vrea ca poeziile sale să aibă durabilitatea, vizibilitatea şi măreţia unor statui. Soarele nou era în proprietatea Partidului, putând vorbi de un socialism cosmic: „Pînă ieri soarele ne-a încălzit,/dar nu ne-a luminat;/ stelele ne-au mîngîiat nopţile,/dar nu ne-au luminat;/vînturile ne-au purtat plînsul şi blestemele,/dar nu ne-au învăţat./Acum însuşi soarele e luminat de frunţile noastre,/stelele învaţă de la noi drumul luminii” („Poem despre oameni şi pămînt”).

Pentru Radu Cîrneci, „ziua de mîine îşi va apleca ramurile pline/peste rotundul pămîntului,/şi unii vor culege poamele de aur ale libertăţii,/iar noi vom culege fructele comunismului -/rodiile cu miez roşu ca jarul.//Ziua de mîine, săgeată argintie spre cer,/calde sosiri, întîlniri pe alte tărîmuri./cîntece-n cosmos vibrînd: pămîntenilor slavă,/iar departe, în zările-albastre-aurii,/globul terestru – inimă generoasă a universului” („Ziua de mîine”). În acest context, al socialismului planetar, poetul constată: „cîntecele – cor peste zările zărilor;/ sudoarea frunţilor – rouă fierbinte; visurile – stoluri de păsări albastre; zîmbetul copiilor – poiană cu flori roşii; viitorul – bronz uriaş - toate sînt ale noastre!” („Poem patriei”).

La pagina 53, poetul din „Noi şi soarele”, închină explicit un „Poem pentru partid”. Îl citām, ca la matematică o problemă (asta facem, nu ne bazăm pe impresii de lectură): „Uneori te asemăn cu o pădure mare,/din care pleacă drumul ce duce către soare,/în care totul creşte, e viu şi sănătos,/din rădăcini şi pînă la vîrful maiestos// În codru-acesta mare e veşnică-nnoire,/e seva din străfunduri urcînd spre împlinire,/e proaspăta lumină curgînd prin crengi în jos,/înnobilînd adîncul şi setea de frumos.//în codru-acesta mare sînt zeci şi zeci de neamuri,/cîntînd aceleaşi imnuri, purtînd aceleaşi

flamuri,/şi vînturile negre legîndu-le vîrtos,/şi rămînînd cu largul şi n-altul luminos.//Şi codru-acesta mare veghează tot pămîntul,/căci de la el porneşte puterea şi cuvîntul”. O singură observaţie. În „Poemul pentru partid” apare marota poetului, „codrul”, pădurea, de regăsit în întreaga sa operă. În „Stelele sînt aproape” („fragmente”), poezie dedicată „Constructorilor <<Cetăţii Luminii>> de la Bicaz”, poetul reuşeşte un amplu reportaj liric: „- Iată, am venit cu flacăra vieţii în mînă,/cu flacăra Partidului în suflet,/ am venit să trecem prin inima muntelui/artera uriaşă a luminii (...) Înaintam sub munte încet, fără răgaz,/ca-n marile atacuri, înaintam mereu; în frunte comuniştii, în marea încleştare,/cu braţele-ncordate, în stîncă sfredeleau (...) Noaptea, stelele lunecau pe creştetul zărilor,/luna se culca între stînci,/iar noi visam, în barăci, la noul oraş,/visam şi vedeam aievea <<lacul luminii>>,/dar mai ales vedeam aievea/uriaşul metrou prin care vor galopa/milioane de cai, nestruniţi pînă azi (...) În frunte comuniştii, şi după ei noi toţi/care-am săpat în noapte, luminii, cale dreaptă,/noi, ce-am învins şuvoaie şi stînci am prăbuşit,/noi, ce-am visat întîi la nuferii de aur (...) A fost o noapte mare şi albă ca lumina,/cu visuri împlinite, cu doruri săgetînd”. Să recunoaştem. Radu Cîrneci visa, avându-i pe comunişti în frunte, încă de prin 1960-1962, la... metrou, pus în funcţiune la Bucureşti abia în 1979.

În fine, să citim şi din poezia ce dă titlul plachetei de debut, „Noi şi soarele” („reportaj liric”): „Era unul din oraşele noastre noi,/cu parcuri albastre,/cu fruntea blocurilor mîngîind lumina/cu imense uzine vuind ca uriaşe ape sub vînturi./Şi laboratoarele uzinelor erau înalte,/albe ca spuma valurilor,/şi lumina pătrundea de sus, albă,/ca zăpezile în pădurile neclintite de vînturi (...) Peste oraşele noastre strălucitoare/se-nălţa Soarele – uriaşă pasăre albă - /purtat în slăvi de mîinile oamenilor (...) Iar soarele se-nalţă, se-nalţă, se-nalţă!”.

Volumul nu se bucură de multe cronici de întâmpinare, în ciuda versetelor citate mai sus. Poate şi pentru că, la 18 iulie 1962, Valeriu Rîpeanu publică, în „Scînteia”, articolul „Cititorii şi poezia”, în fapt o cronică a unei consfătuiri cu cititorii organizată de revistele „Luceafărul” şi „Gazeta literară” la 1 iulie la Bucureşti. Printre cititori – mineri, muncitori din fabrici şi uzine. Cititorii, arată Valeriu Rîpeanu, găsesc neajunsuri în poeziile lui Radu Cîrneci, Florenţei Albu şi Constanţei Buzea, datorită „cunoaşterii superficiale a vieţii actuale”, a lipsei „documentării” în fabrici. Radu Cîrneci fusese, poate, la Bicaz, restul fiind rodul imaginaţiei. Erai repede „mirosit” şi judecat când cântai Partidul din birou... Abia la 18 august 1963, în „Flacăra Iaşului”, Lucian Dumbravă publică o recenzie la volumul „Noi şi soarele”. Dumbravă vede un poet ce „depăşeşte uneori treapta acestei autocaracterizări de poet ce-şi cunoaşte menirea în contemporaneitate şi încearcă viziuni grandioase asupra viitorului întregii omeniri (ca în <<Peste zăpezile lumii>>). Pastelist de vocaţie, cu inflexiuni de lirică intimă notabile, autorul, în <<Cor peste marile pămînturi>>, de exemplu, demonstrează un simţ al perspectivei largi, susţinută cu elan şi amplitudine alegorică”. Da, Radu Cârneci a fost şi a rămas un pastelist de vocaţie, l-a „citit” bine criticul ieşean.Volumul mai este analizat, pe scurt, de Radu Petrescu (în „Viaţa romînească”, nr.10/1963), este semnalat de Victor Bârlădeanu (în „Scînteia” din 16 aprilie 1964), iar Al. Săndulescu mai scrie („Gazeta literară”, 30 aprilie 1964) că „Platon Pardău şi Radu Cîrneci se simt ca la ei acasă în pădurile şi pe şantierele Moldovei de Nord”.

Ce-i drept, şi Radu Cîrneci luase aminte, ţinând cont de critica tovărăşească, de tăcerea confraţilor. Se va dezice de prima sa carte! Dar nu merge în fabrici şi uzine. Publică, în „Viaţa romînească”, în „Tribuna”, în „Ateneu, în „Luceafărul”, poezii stranii dedicate Mariei Tănase, George Enescu, Nicolae Labiş, Ion Stan Pătraş (din Săpânţa, cel cu cimitirul vesel!), lui B. Fundoianu, mort în camerele de gazare naziste de la Birkenau. Pentru că fiorii libertăţii îşi spuneau cuvântul după august 1964, când ultimii deţinuţi politici fuseseră eliberaţi, Radu Cîrneci face o schimbare. Devine Radu Cârneci. A doua sa carte, din 1966, „Orgă şi iarbă”, este semnată Radu Cârneci. Putea să nu cânte partidul, precum alţi congeneri în acei ani de libertate, dar a făcut-o. Poezia „Naşterea cîntecului” este dedicată „partidului”. „Îndemnul” exista în poet, dar abia mai apoi: „îndelung m-am sculptat/cu cuvîntul tău dens/-găsindu-mă frumos şi curat,/ săgeată de sens (...) Şi-n mine am urcat/ca într-un cer prelung,/dor avîntat/spre înaltul pisc ce tîmplele îl strîng/ca pe un diamant interior /o, suplul meu zbor!” Volumul dă seama de nivelul său poetic, deşi întâlnim versuri mai bune în volumul de debut! Dar lipseşte, din fericire, zgura proletcultistă. Poezia „Orgă şi iarbă” se încheie abisal şi de o

originalitate frapantă: „Orgă adîncă noaptea mea:/ cîntecul ierbii îl duce cu ea”.

Prin „Către Apollo” şi, mai ales, prin „Orfeu fără Euridice”, Radu Cârneci trezeşte interesul lui Vladimir Streinu, care-i dedică un articol, „Poezia miturilor” (în „Luceafărul”, nr. 39/1966). Îl laudă şi Perpessicius. Să-i dăm cuvântul poetului, celui adevărat: „...Oh, cum intra în el plînsul ca o mare nebună,/cum i se făceau cîntecele de pămînt -/s-auzeau oasele-i, de durere, cum sună,/căutînd un mormînt...” Un vers din „Sentiment la Voroneţ” – „sfinţii au coborît de pe pereţi” – îmi pare tare cunoscut, nu mai ştiu ce poet important de azi i l-a... furat. Mai poţi fura şi de la şaizeciştii de raftul doi, doar nu sunt citiţi de nimeni.

Radu Cârneci va scrie multe volume de versuri, va produce o mare cantitate de versuri, dar „fără să atragă în mod deosebit atenţia criticii”, observa, încă din 1975, Al. Piru. Va căuta să se impună ca sonetist, va realiza antologii de sonete, de versuri dedicate pădurii şi vânătorii. Va fi un bun traducător din Baudelaire şi Khalil Gibran.

Un alt amănunt important. Radu Cârneci va traduce, din franceză, două volume aparţinând preşedintelui Senegalului, Léopold Sédar Senghor (poet, critic literar, eseist, teoretician literar, primul preşedinte al Republicii Senegal, 1960-1980). Poetul român îi va traduce „Jertfe negre”, cu un cuvânt înainte al lui Sengor, în 1969, şi „De la negritudine la civilizaţia universului”, tot cu un cuvânt înainte al autorului, în 1986. Nici aceste volume nu s-au bucurat de mare succes, fiind văzute ca fiind conjuncturale. Traducătorul (nu ştim dacă a văzut Senegalul vreodată) s-a ales cu multe statuete şi măşti africane (practic, apartamentul său din Bucureşti era plin de asemenea obiecte). Poate pentru „Jertfe negre” (dar şi pentru ce făcuse în fruntea revistei „Ateneu” – dar revista l-a ignorat mai apoi, cum se plângea într-un interviu –, Nicolae Ceauşescu îi va acorda, în 1971, Ordinul „Meritul Cultural”, clasa a III-a, „pentru merite deosebite în opera de construire a socialismului, cu prilejul aniversării a 50 de ani de la constituirea Partidului Comunist Român”.

După 1990, va traduce îndeosebi, dar va fi contemporan cu propria uitare din partea confraţilor. După moarte, câţiva inimoşi vor organiza Concursul naţional de poezie „Radu Cârneci”, prin Casa de Cultură „Friedrich Schiller” în parteneriat cu Revista şi Cenaclul „Arena Literară”. În 2023, concursul a fost câştigat de un oarecare Vasile Iftime, din Iaşi. Florentin Popescu i-a dedicat un volum, „Amintiri cu poetul Radu Cârneci”. Da, Radu Cârneci a rămas la nivel de amintire. A fost un şaizecist onorabil, nu un simplu manufacturier de texte. Eugen Barbu avea dreptate: „Animator cultural de rasă, acest om politicos şi dulce trece ades nebăgat în seamă de critici, tocmai, mi se pare mie, pentru că practică o poezie limpede, solară, fără mister, strângând cuvânt lângă cuvânt fără intenţie de mistificare”.

Inutil de căutat în istoriile literare post-decembriste, nici la indice de nume, nici în toate dicţionarele, criticii literari preferând să scrie despre fiica sa, Magda Cârneci, reprezentantă a generaţiei ’80...

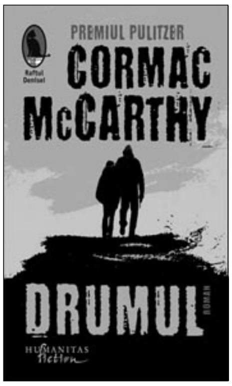
Jean DUMITRAŞCU

Flash fiction

Şerpuirea neagră a drumului

Lumea imaginată de **Cormac McCarthy** în romanul său **Drumul**, câştigător al „Pulitzer Prize” în 2007, apărut la Editura *Humanitas Fiction* (2009 şi 2022) în traducerea Irinei Horea, este una apocaliptică, pârjolită după un război atomic devastator, o lume din care au dispărut plantele şi animalele, iar prezenţa fiinţelor omeneşti scăpate ca prin miracol în urma dezastrului nuclear este o raritate.

În pustietatea atotcuprinzătoare, în plină iarnă, un bărbat şi copilul său călătoresc spre Sud, într-o ţară care fusese cândva cea mai prosperă din lume. „Precum pelerinii dintr-un ordin sărac”, pe drumuri înecate în mâl şi cenuşă, prin oraşe inundate şi arse, cei doi încearcă să ajungă la ocean, sperând să găsească hrană şi o climă prietenoasă. Negură şi funingine se târă în urma şi înaintea lor, drumul le este un fel de mers în gol între un întuneric şi altul, nicio vietate, nicio singură frunză vie, doar siluetele negre, contorsionate ale copacilor carbonizaţi sau căzuţi la marginea drumului, asemenea morţilor care umplu mlaştinile şi ruinele oraşelor arse. Aerul zgrunţuros, cenuşa suflată de vânt, burniţa neagră şi zăpada cenuşie sunt prezenţe constante, la fel ca lipsa soarelui şi a lunii, a căror lumină nu poate străbate perdeaua de funingine. Rareori, în noapte, această lume cenuşie devastată de furtună apare din beznă în lumina fulgerelor. Nici ţipenie de om, doar o frică imensă la gândul că orice întâlnire cu o altă fiinţă omenească poate sfârşi într-un act de canibalism. Banii, cărţile de credit, permisul de şofer sunt lucruri care ţin de trecut, amintiri ale unei lumi apuse. Doi pumni cu monede de aur, găsite într-o casă pustie după ce fusese devastată, nu mai înseamnă nimic. Într-un scenariu atât de sumbru, lipsit de perspective, supravieţuirea este nota dominantă a cărţii. Nişte hribi găsiţi lângă o cascadă, câteva mere zbârcite rămase pe jos într-o livadă, sub frunzele negre, au însemnătatea descoperirii paradisului. „O să murim?”, întreabă copilul la răstimpuri. Încurajându-se singur, urmărind efortul tatălui său „de a duce focul mai departe”, copilul nu abandonează. „Noi ducem focul”, spune el, sperând că odată ajunşi în Sud coşmarul lor să ia sfârşit, imaginându-şi că poate dincolo de ocean un alt bărbat cu un copil ajung teferi la ţărm.

Această sumbră naraţiune este iluminată neaşteptat de o sensibilă poeticitate şi muzicalitate. Pe lângă drama şi singurătatea sfâşietoare împărţite între tată şi fiu, am simţit o undă de speranţă, pe care Cormac McCarthy o strecoară în roman cu subtilitate:

„Poate că, prin distrugerea lumii, va fi în sfârşit posibil să se vadă cum a fost făcută. Oceane, munţi. Anevoiosul spectacol în sens invers al lucrurilor ce încetează să mai fie.”

Un roman tulburător, emoţionant, de o frumuseţe cutremurătoare.

Liliana RUS

FĂNUȘ NEAGU ÎN ARHIVA TOMOZEI
Câteva emoții, câteva revelații

„Toți suntem adunați într-o cosmică echipă de zgomote vane, pare că ne spune filozoful târând lotci cu metafore din ostrovurile Brăilei până în Bucureştii Mateiului şi prefirând ca pe metanii, cuvinte-scoici.

Echipa tocmită să producă zgomote reface în euritmii naive întreaga mişcare a lumii.

Autorul e un constructor de parabole, dar unul a cărui lucrare e neostentativă.

El nu face caz de înțelepția sa și se rostește cu precădere cu vorbele unor eroi nutriți mai mult cu gustul pierderii decât al triumfului.” (1980, Gh.Tomozei, despre „Un excepţional debut dramatic: Fănuş Neagu”.)

Fotografia **1** este, în pofida zâmbetului celor doi, de o mare tristețe: sub ea Gheorghe Tomozei a scris: „Fane, aniversare Pancu 50”. Cei doi prieteni se aflau la comemorarea prietenului lor drag, Octav Pancu-Iaşi, stins la numai 46 de ani (14 aprilie 1929-16 aorilie 1975), autorul unor cărți care ne-au înfrumusețat copilăriile şi adolescențele. E încă un semn că cei doi nu îşi uitau prietenii, prieteniile, solidaritățile. Nu pot să trec fără o tristețe peste gândul că ei, cei din generația lor, s-au întâlnit prea devreme cu moartea : Tomozei însuși a trăit 60 de ani doar.

Prietenia dintre Fănuş Neagu şi Tomozei, întinsă cumva pe o viață (scurtă), s-a adunat și prin texte nespus de frumoase pe care unul l-a scris despre celălalt: se frecventau intens, o vreme chiar lucrau, ca să zic aşa, la Asociația Scriitorilor din Bucureşti, unde Tomozei, alungat de la gazeta argeşeană unde fusese redactor- şef, după un scandal curios, cu multe ițe, cu închipuiri şi denunțuri ridicole, avea să iasă foarte, foarte „deteriorat” sufleteşte şi mai ales lezat în sănătatea lui fragilă.

Fănuş Neagu, cu aerul lui bonom, capabil să scoată o metaforă din piatră seacă, deja prozator și dramaturg profund original, ba chiar creator de direcție, de stil, avea simțul ludicului în sânge, avea bucuria petrecerii pure, a glumei adeseori indimeticabile.

1

Foto **9**. Poate tocmai din cauza asta rămânea în amintirea celor care-l înconjurau mai cu seamă prin farmec, prin replică, prin umor. Secondat de Stela Neagu, o soție atipică, aş îndrăzni să spun, excepțională, cu mare farmec ea însăși, simț al prieteniei și al valorii, care ştia şi când să-l lase liber să se desfăşoare şi când să strângă un pic şurubul, evident în interesul sănătăţii şturlubaticului prozator.

La un moment dat, cuplul Fănuș-Stela Neagu îl și cununase pe Tomozei, aflat atunci la a treia căsătorie cu superba blondă actriță Magda Popovici, cea care l-a însoțit pe perioada cea mai benefică a existenței lui, aceea de redactor-şef şi scriitor bine plasat în lumea literară a momentului.

N-a durat prea mult. Dar despre ițele, participarea conducerii

de partid, cozile de topor, frustrații și invidioșii care i-au vrut răul, altădată. E, desigur, o poveste mioritică.

Iată fragmente din textele lui Fănuș Neagu despre prietenul Tomozei, din acea perioadă emblematică, definită prin concentrarea maximă a lui Tomozei în facerea unei reviste, „Argeș”, la Pitești, care să se impună în peisajul național.

„Tom. Așa-i spunem noi, prietenii, lui Gheorghe Tomozei. Ce faci, Tom? Și el râde brunet. Nu-l întreb pe unde umbli, Tom? Fiindcă știu că e mereu la Malul cu Flori (satul de unde au plecat ai lui) sau la Câmpulung, unde și-a făcut o casă sprijinită-n patru meri și-n coapsă afumată de biserică domnească.

Iar când e la București șade sub cer de praguri viorii, cum ar spune Ion Marin Sadoveanu și, noaptea, îl caută pe Mateiu Caragiale. Într-o iarnă - dar unde mai sunt iernile de-atunci? - ne-am îngropat pe sub garduri de lemn, căutând vechii Arnoteni. Și cred c-am fost acolo și înăuntru ne-am îmbătat cu seara fugii în Egipt. (...)

Lemn dulce, crescut cu fața spre Rucăr, Tom trăiește numai pentru dragoste și poezie. Adică pentru unul și același lucru.

Tom și vecerniile de la Câmpulung.

Și-a făcut casa și n-avea roată pentru fântână din curte. M-am dus cu el la Brăila și i-am vândut pe vin o roată de la căruța tatii. De-atunci umblă cu o căruță cu trei roți și doi cai lipsă (și-am fost neam de hoți de cai, dar de unde să-i mai furi?) și sub un vișin de la Câmpulung schianuă, ca un puiandru de lup, lemn încolăcit și deocheat pe marginea Dunării.

Îl iubesc pe Tom pentru că nu face parte dintre oamenii care intră cu capul gol în ploaie și ies cu pălăriile arse de soare.(...)”

Cum am mai spus, Tomozei avea acest reflex al colecției, al adunării, păstrării de semne, texte, ciorne, plicuri, la el nimic nu se arunca și nici nu zăcea nesortat, așa că multe din textele lui Fănuș Neagu (la fel ca ale altor autori!) și-au găsit loc în dosarele lui. Dosare greu de explorat oarecum, căci le lipsesc opisurile și uneori chiar datele, anii în care au fost alcătuite, totuși, de dragul „**Cafenelei literare**” argeșene am deschis dosarul Fănuș. El conține multe, multe file. Sunt texte ale lui Fănuș, manuscrise în sensul cel mai adevărat al cuvântului. Unele publicate, presupun, prin foi obscure, pierdute sau la rubrica *Sport* în care marele autor a presărat, o spun fără teamă de patetism, mărgăritare rare.

La fel ca Radu Cosașu, ca Tomozei și ca alți autori care erau împătimiți de sport, să ne înțelegem, de văzut sport, la televizor sau în tribune (arareori) nu pe terenuri, transpirând din greu întru gloria sportivă... Ehei, epoca sălilor de fitness, a alergatului de unul singur prin parcuri și-a trasului de fiare nu venise încă...

În **Dosarul *Fănuș Neagu*** există, așadar, aceste texte scrise cu grafia, aș zice, frumoasă, cumva explozivă, optimistă, a lui Fănuș, și nu pot să uit episodul din 19 aprilie 1986 petrecut în apartamentul în care locuiam noi doi, tânăra familie Tomozei împreună cu mama lui, Franța Stăncescu, și cu băiețelul meu cel mare care avea atunci vreo doi ani, cel pe care într-un gest simbolic cu vreo câteva luni înainte de căsătoria noastră, Tom alesese să îl boteze ca naș într-o biserică din satul Gălbinași unde era preot de țară prietenul lui foarte bun din acel timp, scriitorul de sorginte ucraineană, Cornel Irod.

1 Era aniversarea a 50 de ani a lui Tom care se pregătise cu meticulozitate, cum știa el, făcuse tartinuțe și scosese paharele bune, pentru o petrecere de prieteni care să-l sărbătorească în familie. Umblau vorbe ciudate atunci, cum că se petrecuse ceva ciudat la o centrală nucleară și asta o știam doar de la unii care reușiseră să prindă postul *Europa Liberă* mai puțin bruiat.

Totuși, comesenii s-au bucurat de tartinuțele (sărăcăcioase) cu pate și brânză topită, suntem în anii ‘86 cei mai sărăcăcioși ani ai domniei lui Ceaușescu, greu de suportat mai ales pentru cei care gustaseră din relativa dezlegare de dinainte, când apăreau cărți cu ghiotura, mai ales scriitori francezi, înfloreau reviste, se puneau în scenă mari spectacole de teatru, veneau la Ateneu Oistrach și Sviatoslav Richter și se găsea whisky la alimentara din colțul străzii până și la Bistrița. (Acolo unde eu eram încă elevă de liceu, scrisesem primele cărți, mă

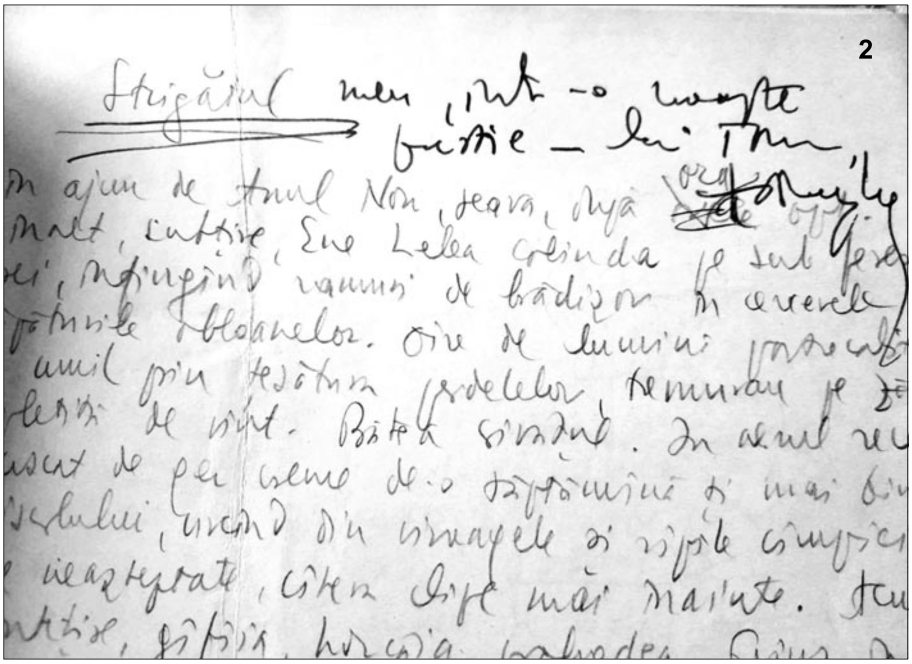

pregăteam să îmi iau ceea ce eu credeam că e „zborul”, să cuceresc lumea. Cucerire care începea cu ***„Regina cu pași furați”***, apărută la Cluj, cartea mea de debut și cu intratul (absurd! Din ambiție!, din dorința fanfaroană de a demonstra că sunt nu doar frumoasă, ci și deșteaptă, deh orgoliile tinereții neexperimentate) la Academia de Studii Economice din București. Paranteză închisă.

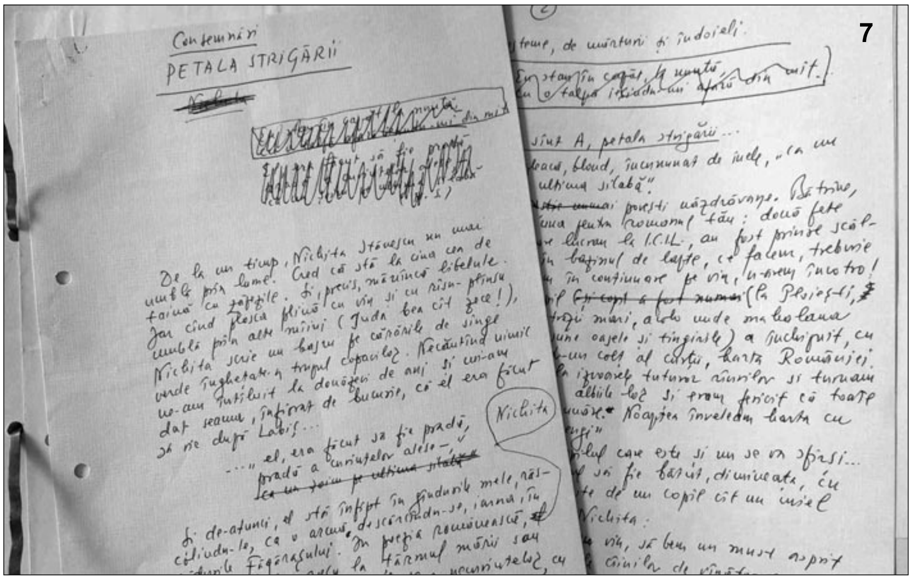
În același decor cu amici, cu tartine și mult vin (vorba lui Fănuș... să fie mult, alb și gratis), prozatorul s-a depărtat un pic, s-a dus în cealaltă cameră și s-a apucat să scrie febril pe un petec de hîrtie cu un pix pe care-l scosese din buzunarul hainei... Încă nu văzusem un scriitor ieșind din cercul petrecerii și permițându-și asta, pentru mine scrisul era ceva extrem de intim, un fel de făcut de dragoste... Dar eu eram atunci cu mintea în alte părți, eram însărcinată de câteva luni cu cel care avea să fie fiul nostru, „*nenăscutul nostru delfin*”, cum scrie Tomozei într-o poezie foarte frumoasă, eram frământată de sărăcia în care ne zbăteam, și eu scriam „la bucată”, și Tom la fel, căci ajutorul acela de jumătate pensie de boală de la Asociație nu ne ajungea de fel. Așadar, mintea mea era mai mult la necazuri și spaime, la băiețelul cel mare care tocmai își julise rău nasul alergând prin apartament, la temerile mele, la veștile cumplite că se apropie demolarea, la ce-o fi asta cu Cernobâlul și la starea tensionată a lui Tom. Așa că nu am fost prea atentă la glumele spumoase ale lui Fănuș...

În DOSAR, iată însă câteva pagini, păstrate de Tom și pe care scrie: „inedit!”

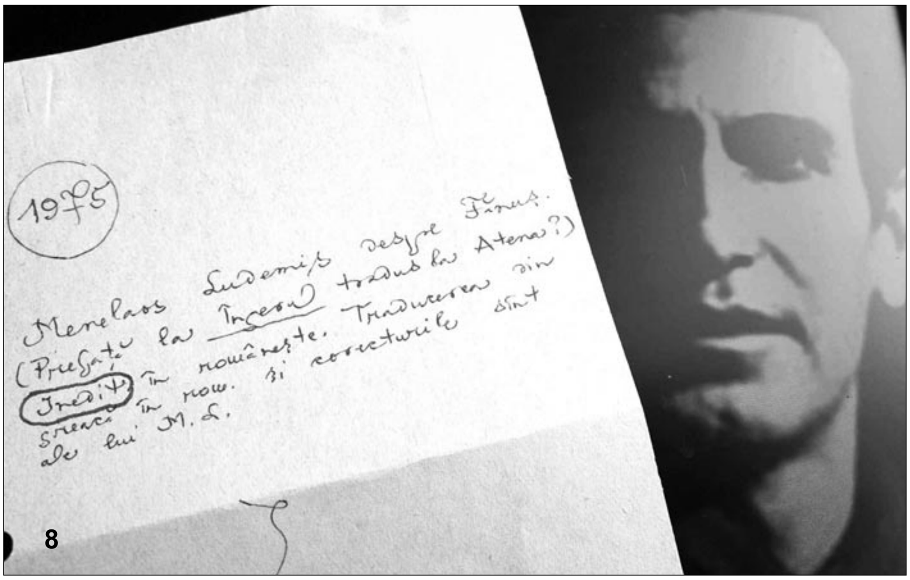
Manuscrisul **„Strigătul”** cuprinde 7 pagini scrise des, cu creionul, iar în colțul din dreapta cu stiloul cu cerneală albastră, e adăugat ***„Strigătul meu,într-o noapte pustie-lui Tom, Fănuș Neagu.”*** **2**

2

7

8

E un text foarte frumos, cred că viitorii exegeți-istorici ai literaturii române (în fine, cei care pot face știință prin documentare, din literatura română, specialiștii, eu nu fac parte din această categorie) vor identifica data publicării, pe manuscris ea nu e menționată, și care începe așa: *„Era în ajun de Anul Nou, seara, după ora opt. Tînăr, înalt, subțire, Ene Lelea colinda pe sub ferestrele casei, înfingând ramuri de brădișor în cercevelele și-n săpăturile obloanelor.”* Și propoziția de final: *„Nu se liniști nici dimineața și nu se liniști niciodată.”*

Când prietenia se împletea în trei ea era rotundă și Nichita Stănescu, admirat deopotrivă de cei doi, provoca texte de mare emoție.

Iată un manuscris de Fănuș Neagu despre Nichita Stănescu, sprințar și plin de emoție. **7**

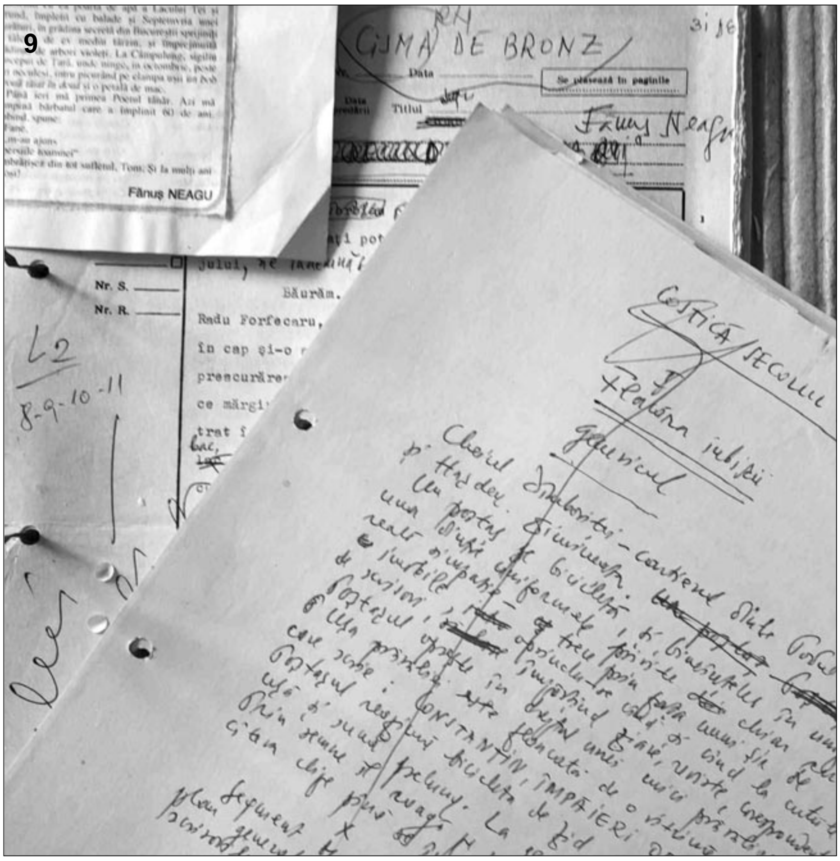
Dar și o prefață scrisă de Menelaos Ludemis, poetul, traducătorul grec exilat (ca mulți alți scriitori de stânga, alungați de viață din Grecia în România comunistă și primitoare de scriitori dizidenți). **8**

Frumos scria Menelaos: *„Un fior aspru străbate toate paginile acestui roman care de fapt este un concert barbar sau gingaș într-un peisaj arid (...) Singurătatea n-a distrus taelentul scriitorului. Asemenea talente nu pot fi îngropate. (...) Prietenul meu Fănuș a picat în literatura contemporană ca o stea căzătoare. N-a avut nici <<dascăli>>, nici înaintași, nici călăuzitor și nu aparține nici unui curent literar. A intrat în arenă brusc, pur, așa cum a plecat din satul său, un mic sat din apropierea Brăilei, fără să fi știut nici el însuși ce ducea în traista lui spirituală.”*

Dar de departe în dosarul cu arhiva Fănuș Neagu foto **9** cel mai interesant e manuscrisul unui scenariu de film pe care Tomozei adaugă, pe prima filă, sus, scris de mână: **Inedit**. Așa o fi?

„Dosarul Fănuș Neagu” cuprinde și altele, multe. Treptat-treptat, cred că trebuie să scoatem la iveală toate aceste semne din trecutul unei vieți literare dense, cu scriitori care au avut operă, oameni de mare talent ai literaturii române.

Cleopatra LORINȚIU

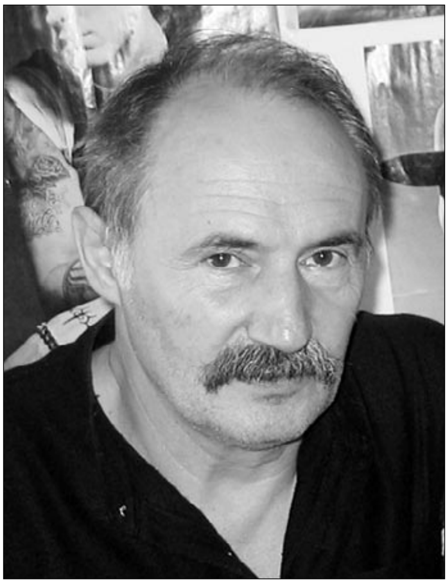

Suplimnt îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 122
■ Aprilie 2024
Cafeneaua literară

Virgil DIACONU

DRAGOSTE ȘI FRUMUSEȚE

Toate lucrurile frumoase
sunt producătoare de fericire.

Am o grămadă de ani şi scriu poeme de dragoste... Şi îmi spun că Dragostea nu ar fi posibilă fără frumuseţea Prinţesei... Cum aş putea să îi dedic Prinţesei un poem de dragoste, dacă eu nu aş vedea-o frumoasă? De fapt, poezia este scrisă chiar de frumuseţea Prinţesei, iar eu nu fac altceva decât să îi trec în pagină privirile, surâsul, atingerile...

Fiecare femeie pe care o socotim frumoasă este frumoasă în felul ei aparte. Frumuseţile sunt diferite, iar dacă eu mă îndrăgostesc de o femeie, atunci mă îndrăgostesc de un fel anume de a fi al frumuseţii, care este chiar Prinţesa. Eu nu rezonez decât la această întruchipare, unică, a frumuseţii. Altfel, aş fi îndrăgostit de toate femeile frumoase...

Prinţesa are privirea departe... Mâinile sunt triste. Picioarele ei sunt perfecte. Sânii ei se uită ţintă la mine. Eu o iau în braţe cu o mie de braţe...

Chiar şi atunci când îmi fuge din braţe, eu sunt numai îmbrăţişare.

Frumuseţea Prinţesei nu este numai fizică. Prinţesa este frumoasă prin gesturi, prin zâmbet, prin felul în care vorbeşte, prin ceva indefinit, care se numeşte feminitate... Ea este frumoasă prin modul în care se îmbracă şi se poartă. Şi, închipuiţi-vă, este frumoasă prin felul în care râde... Clopoţeii râsului ei îmi sună mereu în urechi...

Ea este frumoasă prin înţelegere şi răbdare. Prin inteligenţă, sensibilitate, tandreţe, delicateţe, prin voinţa de a-şi împlini visurile, proiectele. Ea este frumoasă prin faptul că admiră, ca şi mine, Frumosul. Pentru că eu împart cu ea toată frumuseţea lumii.

Aşadar, frumuseţea Prinţesei este şi această sumă de trăsături, care se adaugă frumuseţii fizice. Suntem fiinţe complexe, definite de mai multe calităţi, care probabil înseamnă personalitatea noastră. Dacă am fi definiţi numai de aspectul fizic, atunci nu am fi decât nişte animale frumoase...

E greu să vorbeşti despre dragoste fără frumuseţe.

Eşti îndrăgostit atunci când Frumuseţea ţi-a luat minţile...

Dragostea te face mai bun. Dragostea adună fiinţele, nu le dezbină. Ea clădeşte, nu surpă. Nu cred că există ceva care să fi născut în noi mai multă frumuseţe decât dragostea.

Sunt atâtea femei frumoase, la care nu ai acces...

Frumuseţea omului este mai întâi frumuseţea corpului său, care este dată de armonia „pieselor” componente, de statură, ţinută, gesturi, modul de a vorbi etc. Ce ar fi frumuseţea fără această imagine a corpului, care este apariţia sa exterioară? Ar fi un mulaj de oase şi muşchi. În judecarea frumuseţii suntem prizonierii vederii.

Întâlneşti o femeie frumoasă... Stai un ceas în preajma ei, te îndrăgosteşti fulgerător, iar ea îţi răspunde într-un mod tainic, fără niciun cuvânt şi fără nicio atingere. Apoi trebuie să plece în alt oraş, în altă ţară, în altă viaţă. Ştii că nu ai să o mai vezi niciodată... Ai fost la un pas de fericire şi nu ai putut să îl faci. Un hazard a făcut să o întâlneşti; şi tot un hazard a făcut să o pierzi. Să o pierzi printre degete, ca nisipul...

Preaînţeleptul şi bogatul Solomon a avut 1000 de soţii, una mai frumoasă ca alta. El a fost un colecţionar de frumuseţe. Pe câte din ele le va fi iubit?

La greci, frumuseţea femeii este simbolizată de o zeiţă: Afrodita. Panteonul grecesc este plin de zei îndrăgostiţi. Pentru a face totuşi dragoste cu o femeie frumoasă care îl respingea, Zeus se transformă într-o ploaie de aur...

În religia creştină, Domnul nu are o parteneră. Este singur... El este înconjurat numai de îngeri şi heruvimi... La fel de singur este și Isus, care nu are nicio iubită. Iubirea lui este iubire de Dumnezeu și de oameni.

Luceafărul, fiul Demiurgului din poemul lui Eminescu, este îndrăgostit de preafrumoasa Cătălina, însă nu are parte de ea. Ca să își împlinească iubirea, Luceafărul ar trebui să se transforme în om, însă Demiurgul nu îi îngăduie acest lucru. De ce? Poate este gelos pentru că Luceafărul se îndrăgostește de o muritoare, în timp ce faţă de El nu își manifestă în niciun fel iubirea. Oricum, Luceafărul rămâne, ca și Domnul, singur. Rămâne „nemuritor și rece".

Sumerienii au o zeiţă a dragostei, numită Iştar. Din Epopeea lui Ghilgameş, cea mai veche epopee a lumii, aflăm că preafrumoasa Iştar şi-a batjocorit sau ucis, în cele din urmă, toţi iubiţii. Iată o dragoste distrugătoare.

Femeia frumoasă nu are niciun merit, pentru că ea nu a contribuit cu nimic la frumuseţea sa: nu și-a ales nici culoarea ochilor, nici lungimea degetelor, nici forma coapselor, nici perfecţiunea picioarelor, nici culoarea părului, nici linia umerilor sau a sânilor, ci le-a primit pe toate de-a gata, prin naştere. Frumuseţea este primită cadou. Femeia frumoasă este doar purtătoarea frumuseţii. Ea poate avea însă meritul că știe să își poarte frumusețea.

Frumuseţea femeii exercită, asupra bărbatului sensibil, un fel de fascinaţie: frumuseţea are mister, ea te încântă, te însufleţeşte, îţi trezeşte imaginaţia... Nu poţi scrie o poezie de dragoste dacă nu treci prin flacăra dragostei, deci dacă nu eşti sedus de frumuseţea ei. Prinţesa este atât de frumoasă, încât eşti gata să spui că ea este făcută chiar de Domnul, geană cu geană, deget cu deget, surâs cu surâs.

O femeie nu te manipulează prin inteligenţa ei, ci prin frumuseţe. Ba, de multe ori, chiar te laşi manipulat de o femeie, pentru că numai în acest fel poţi să fii în preajma frumuseţii ei, pentru că numai în acest fel poţi să te bucuri de frumuseţea ei; sau poţi să o atingi. În fond, ce nu merită Frumuseţea, atâta vreme cât ea te face fericit?

Toate lucrurile frumoase sunt producătoare de fericire.

Poezia de dragoste este o incursiune în frumuseţea Prinţesei, în bătăile inimii.

Când te îndrăgosteşti nu stai pe gânduri, nu cântăreşti, vai!, lucrurile. Dragostea este fulgerătoare, pentru că frumuseţea Prinţesei este electrică. A fi îndrăgostit înseamnă a fi răpit de frumuseţe.

Frumuseţea femeii şi frumuseţea morală (virtutea) sunt două lucruri diferite. Ele pot merge împreună sau pot fi despărţite.

Este iubita ta cea mai frumoasă femeie? Nicidecum! Cea mai frumoasă... se îmbracă de la casa de modă, părul ei miroase a Chanel. Ea îşi face probabil vacanţa în Maldive, este plimbată cu jeep-ul și se răsfață cu șampanie și icre negre. Frumuseţea e scumpă... Ce să caute ea cu un poet?

Există frumuseţi naturale și frumuseţi construite, machiate, ajustate, tunate, îmbogăţite. Noi putem să strângem în braţe chiar şi manechine, să pipăim chiar și sâni de piatră, să sărutăm chiar şi o gură de plastic. Nu-i mângâia părul, pentru că s-ar putea să îi dai jos meşa.

Da, femeile vor cu orice preţ să fie frumoase. Chiar şi cu preţul urâţirii lor. Şi în timp ce femeile devin nişte frumuseţi artificiale, chirurgii plasticieni devin, în mod natural, tot mai bogaţi.

Frumuseţea omului are totuşi vârstele ei: frumuseţea copilului, a adolescentului, a tânărului, a omului matur, a vârstnicului. Acestea sunt cele cinci chipuri, în timp, ale frumuseţii. Aşadar, frumuseţea unui om îşi schimbă chipul, ea are întotdeauna alt chip.

Fireşte, niciun tânăr nu crede în frumuseţea seniorilor. Şi nici nu îşi închipuie că el va ajunge vreodată cu tâmplele albe... El crede că tinereţea lui este veşnică.

S-a spus: „nu o iubesc pentru că are calităţi, ci are calităţi, pentru că o iubesc." Atunci când suntem îndrăgostiţi avem tendinţa să ne idealizăm iubirea.

Te trezeşti deodată că ai pierdut frumuseţea tânărului care ai fost... Ajungi o umbră a frumuseţii... Când a trecut?

Iată un poem uimitor:
Ia-mă în braţe şi ascunde-mă bine!

Cine spunea că frumuseţea este ceva care se împarte la toţi, fără să se împartă. Noica? Frumuseţea este ceva care nu se sfârşeşte, este bucuria nesfârşită.

Spiritul mişcă lumea. Armele o cuceresc sau omoară. Frumuseţea o seduce..

Eu sunt îndrăgostit. Eu sunt un om vulnerabil. Dar am sentimentul că împreună suntem nemuritori.

Clipă rămâi, eşti atât de frumoasă!

De ce vrea Goethe să oprească trecătoarea clipă? Pentru că este frumoasă. Clipa ce ni s-a dat este atât de frumoasă încât vrem să fie veşnică! Vrem să ne bucurăm de frumuseţea ei o veşnicie...

Florile de cais strigă la tine: Hei, unde alergi, zăpăcitule? Nu vezi cât de frumoase suntem?!

Da, Frumuseţea strigă la noi. Unii se opresc, alţii trec mai departe...

Frumuseţea te pune pe jar... Dar sunt şi oameni care umblă numai în bocanci. Ei trec, fericiţi şi plini de sine, mai departe.

Frumusețea întemeiază cupluri și naște copii... Copiii frumuseții.

Frumusețea personală te ajută să rezolvi multe situații. Ea te poate face chiar și poetă... Internetul este plin de femei frumoase. De femei poete.

Ia-mă în brațe cu o mie de brațe!

Un corector mi-a subliniat cu roșu repetiția. Adică repetiția este o greșeală și, în consecință, versul este slab.

Nu toți cititorii văd o idee poetică. Iar poetul nu are cum să îi mulțumească pe toți, pentru că nu toți rezonează poetic. Vrând-nevrând, poetul este și un autor de zădărnicii. Dar aceasta este situația generală a artei: nu știi niciodată cui te adresezi – unuia care este capabil să îți primească mesajul artistic, sau unuia care îl respinge? Nimeni nu își poate alege lectorii și de aceea receptarea artei este întotdeauna atât de diferită.

Firește, nu mă aștept ca poezia să aibă stadioane de aplauze, să nască mișcări de stradă sau mitinguri de admirație. În afară de Prințesă, cine să mă ia în brațe cu o mie de brațe?

Din volumul de poezie *Prințesa*,
aflat în lucru

LOVE AND BEAUTY

All the beautiful things
are producers of happiness.

I have a lot of years and I've been writing love poems ... And I tell myself that Love wouldn't be possible without the beauty of the Princess... How could I dedicate a love poem to Princess if I didn't see her beautiful? In fact, the poem is written by the beauty of the Princess herself, and all I do is write on a page her looks, her smile, her touch...

Every woman we consider beautiful is beautiful in her own way. Beauties are different, and if I fall in love with a woman, then I fall in love with a particular kind of beauty, which is Princess herself. I only resonate with this one, unique embodiment of beauty. Otherwise, I would be in love with all beautiful women...

The Princess is looking away... Hands are sad. Her legs are perfect. Her breasts stare at me. I'm hugging her with a thousand arms...

Even when she runs from my arms, I'm all hugs.

The Princess› beauty is not only physical. The Princess is beautiful in her gestures, in her smile, in the way she speaks, in something indefinable called femininity... She is beautiful in the way she dresses and carries herself. And, imagine, she's beautiful in the way she laughs... The bells of her laughter are always ringing in my ears...

She is beautiful by understanding and patience. By intelligence, sensitivity, tenderness, gentleness, by the will to fulfill her dreams, her projects. She is beautiful because, like me, she admires Beauty. Because I share with her all the beauty of the world.

So the beauty of the Princess is also this sum of features, which add to her physical beauty. We are complex beings, defined by many qualities, which probably signify our personality. If we were defined only by our physical appearance, then we would be nothing more than beautiful animals...

It's hard to talk about love without beauty.
You're in love when Beauty has taken your mind...

Love makes you better. Love brings beings together, not divides them. It builds up, not tears down. I don't think there's anything that has bred more beauty in us than love.

There are so many beautiful women you don't have access to...

Human beauty is first and foremost the beauty of one's body, which is given by the harmony of its component „parts", by stature, posture, gestures, way of speaking, etc. What would beauty be without this image of the body, which is its outward appearance? It would be a cast of bones and muscles. In judging beauty we are prisoners of sight.

You meet a beautiful woman... You sit for an hour around her, you fall in love with her, and she responds in a silent way, without a word or a touch. Then she has to go to another city, another country, another life. You know you'll never see her again... You were on the brink of happiness and you couldn't make it. A chance made you meet her; and a chance made you lose her, too. To lose her through your fingers, like sand...

The wise and rich Solomon had a thousand wives, one more beautiful than the other. He was a collector of beauty. How many of them would he have loved?

To the Greeks, a woman's beauty is symbolized by a goddess: Aphrodite. The Greek pantheon is full of gods in love. Still, In order to make love to a beautiful woman who rejects him, Zeus turns himself into a shower of gold...

In the Christian religion, the Lord has no partner. He is alone... He is surrounded only by angels and cherubs... Jesus is also alone and has no lover. His love is love of God and of man.

Lucifer, son of the Demiurge in Eminescu's poem, is in love with the more than beautiful Catalina, but he is not lucky to have her. In order to fulfil his love, Lucifer should transform himself into a man, but the Demiurge does not allow him to do so. Why? Perhaps he is jealous because Lucifer falls in love with a mortal woman, while he does not show his love to him in any way. Anyway, Lucifer, just like Lord, remains alone. He remains „immortal and cold".

The Sumerians have a goddess of love, called Ishtar. From the Epic of Gilgamesh, the world's oldest epic, we learn that the more than beautiful Ishtar ultimately mocked or killed all her lovers. Here is a destructive love.

The beautiful woman has no merit, because she contributed nothing to her beauty: she chose neither the

colour of her eyes, nor the length of her fingers, nor the shape of her thighs, nor the perfection of her legs, nor the colour of her hair, nor the line of her shoulders or breasts, but received them all by birth. Beauty is received as a gift. The beautiful woman is only the bearer of beauty. But she can have the merit of knowing how to wear her beauty.

A woman's beauty exerts a kind of fascination on a sensitive man: beauty has mystery, it enchants you, it inspires you, it awakens your imagination... You can't write a love poem if you haven't experienced the flame of love, if you are not seduced by her beauty. The princess is so beautiful that you are ready to say she is made by the Lord himself, eyelash by eyelash, finger by finger, smile by smile.

A woman doesn't manipulate you by her intelligence, but by her beauty. In fact, many times, you even let yourself be manipulated by a woman, because only in this way can you be around her beauty, because only in this way can you enjoy her beauty; or can you touch her. After all, what is Beauty not worth, as long as she makes you happy?

All beautiful things are producers of happiness.

Love poetry is a foray into the beauty of the Princess, into the heart throbs.

When you fall in love you don't dwell, you don't ponder, alas!, things. Love is lightning, because Princess's beauty is electric. To be in love is to be ravished by beauty.

A woman's beauty and moral beauty (virtue) are two different things. They can go together or be separated.

Is your girlfriend the most beautiful woman? Not at all! The most beautiful... dresses from the fashion house, her hair smells of Chanel. She's probably vacationing in the Maldives, being driven around in a jeep and indulging in champagne and black roe. Beauty is expensive... What would she stay with a poet?

There are natural beauties and constructed beauties, made up, adjusted, trimmed, enriched. We can even hug mannequins, feel even stone breasts, kiss even a plastic mouth. Don't stroke her hair, because you might just muss her up.

Yes, women want to be beautiful at all costs. Even at the cost of their turning ugly. And while women are becoming artificial beauties, plastic surgeons are naturally getting richer.

But human beauty has its ages, anyway: the beauty of the child, of the teenager, of the young man, of the mature man, of the elderly man. These are the five faces of beauty, over time. So a man's beauty changes its face, it always has another face.

Naturally, no young man believes in the beauty of seniors. Nor does he imagine he'll ever end up with white temples... He thinks his youth is eternal.

It has been said, „I don't love her because she has qualities, but she has qualities because I love her." When we're in love we tend to idealize our love.

You suddenly find out you've lost the beauty of the young man you were... You become a shadow of the beauty... When did it pass?

Here's an amazing poem:
Take me in your arms and hide me well!

Who said that beauty is something to be shared by all, without sharing itself. Noica? Beauty is something that does not end, it is endless joy.

Spirit moves the world. Weapons conquer it or kill it. Beauty seduces it...

I'm in love. I am a vulnerable man. But I feel that together we are immortal.

Wait a minute, second, you're so beautiful!

Why does Goethe want to stop the passing moment? Because it is beautiful. The moment we've been given is so beautiful that we want it to last forever! We want to enjoy its beauty forever...

Apricot blossoms are calling out to you: Hey, where are you running, you silly boy? Can't you see how beautiful we are?!

Yes, Beauty is crying out to us. Some stop, some move on...

Beauty sets you on fire... But there are people who walk only in boots. They pass on, happy and full of themselves.

Beauty establishes couples and gives birth to children... The children of beauty.

Personal beauty helps you to deal with many situations. It can even make you a poet... The Internet is full of beautiful women. Women poets.

Hold me with a thousand arms!

A proofreader underlined my repeated words in red. I mean, the repetition is a mistake and the line is weak, as a result.

Not all readers see a poetic idea. And the poet can't please everyone, because not everyone resonates poetically. Willingly or unwillingly, the poet is also an author of misdirection. But that's the general state of art: you never know who you're talking to - one who is capable of receiving your artistic message, or one who rejects it? Nobody can choose their readers and that's why the reception of art is always so different.

Naturally, I don't expect poetry to have stadiums of applause, to generate street movements or rallies of admiration. Apart from the Princess, who else is going to hug me with a thousand arms?

From the poetry volume "Princess", on elaboration

Traducere în limba engleză de
Camelia MANEA

Infailibilul bine temperat, jocurile metaforei și alte convertiri

Cineva, cândva, spunea că sonetul e doar portretul în fărâme al poeziei. Probabil. Niciodată, însă, vitalitatea liricii nu se poate defini altfel decât prin grația formelor fixe, nici o înţelegere nuanţată a dinamicilor poeziei lumii nu poate fi traversată de îndoiala că performanţa reuşitei nu e totuna cu competiţia valorii. În ciornele risipite printre iluziile atelierului liric, mai mult sau mai puţin în paragină dar sigur în contextul supravieţuirilor artei, sonetul reprezintă o altă formă, una a perfecţiunii, de dialog al eului cu lumea. Radu Ulmeanu, poetul remarcabil de creaţia căruia s-au îndrăgostit iremediabil condeie strălucite de comentatori ai fenomenului literar românesc, şi-a adunat aurul sonetelor sale, „din vremuri vechi şi din vremuri nouă" într-un volum definitoriu ca premisă opiniei că, de multişor poveste, autorul e un caz mai mult decât interesant în dinamicile liricii noastre postbelice.

Astfel, **Sonete** (Cluj-Napoca, Editura „Grinta", 2018, 148 p., cu o prefaţă a lui C. D. Zeletin, cu o copertă a lui Victor Ilie, oarecum reiterată de Adrian Ilina) vin să stabilească structura, osatura completă a poeziei lui **Radu Ulmeanu**, se adresează cititorilor fără adjuvantul unor, hm!, stimuli externi, arată o dotare estetică minuţioasă la purtător, emană expresivitate şi de aceea poate deveni radarul noilor axiologii spre atingerea cărora deocamdată bâjbâie în mare parte pletora de risipitori din literatura noastră actuală. Pe culoarul sonetelor, poetul nostru îşi verifică vocea lăuntrică, fiinţa sa, fiinţă a proiecţiei onirizant-radicală, ca o tăietură măiastră de pumnal în trupul domnişoarei Ilusia, îşi revarsă identitatea în exclusivitatea figurării/configurării funcţionaliste a acestui lirism cuceritor. Consacrând, la urma-urmei, o mitologie a fidelităţilor eului pentru a ne oferi ca finalitate provizorie propria viziune asupra temelor circularităţii devălmaşe a timpului vorace (*„De vei păşi prin cimitir vreodată/şi vei vedea groparii cum răstoarnă/pământul cult, amestecând cu larmă/umide hârci cu oase, în lopată//Şi de-i vedea şi hârca mea cea mută,/sa-o iei în palmă s-o priveşti,/sătulă cum va fi de veşti, poveşti,/atinge-i fruntea albă şi-o sărută.//Va tresări ori nu de bucurie,/din goale-orbite vei vedea cum curg/ţărâni ce izvorăsc din veşnicie.//Va fi-n amiezi lumină de amurg./În nemişcarea mâinii tale, vie,/voi şti din moarte, iarăşi, să mă smulg?*"), pentru a destrăma pânza jocurilor metaforei, pentru a răsuci cheia modernistă/modernizantă în portalul vechilor/noi înalte idealuri. Nu ştiu dacă avem în Radu Ulmeanu, cel puţin în volumul de faţă, un aed al austerităţii în stilul ca atare dar cartea în sine tulbură prin modalitatea elegant-aristocratică de a transforma faconda cotidianului în sonet de cea mai bună calitate, dragostea în mit esenţial, melanholia în minimalism anticalofil.

Şi la Radu Ulmeanu sonetul e chintesenţă, context al recurenţelor spiritului dar şi resurecţie, una din resurecţiile eului liric deambulând bosajul de mesagerii actualizante, descifrând, cu argumentele reluate/preluate din cartea sonetelor din nord, a anului 1990, desigur, realul visceral, stihialul apocaliptic al fiinţei raţionale(se încheia o epocă famată) sau alăturând, prin partea finală a cărţii, *Sonete disparate*, motivaţii ale atitudinii în care distopia bifează dospirile profunzimii discursului liric. E un drum cu făgaş premeditat, de modelări şi remodelări ficţionalea dar atât de personal. Nu doar dragostea este genericul pentru limbajele imaginarului, oarecum solemn şi superlativ, ci însăşi întemeierea fascinaţiei pare să ţină de o retorică disciplinată între „versiunile" vieţii. Altminteri, cunoscându-i de mult poezia, mă bucură că Radu Ulmeanu, autor dintre cei autentici, nu trăieşte anxietatea „canonizării" fiindcă, mai ales, atitudinea poeziei sale e una de vitalitate (*„Voi, încrustaţi de marile mistere,/preoţi ai castei noastre de poeţi,/lăsaţi sufletul vostru să dispere,/de, la speranţă să ajungă, vreţi.//Citiţi aceste versuri tremurate/în cuviinţă, fără de surîs,/simţiţi-mă alături, ca un frate/care a plâns în hohot şi a râs.//Le-avem pe toate noi, şi bucurie,/şi jale, şi mândrie, şi dispreţ./În ele nu există aporie.//Profunde fie însă, dacă preţ/doriţi să aibă ele-n poezie./De dragoste, parte din plin s-aveţi!*"), mereu proaspătă de la o carte la alta.

O lirică edificată, am spune, din propriile repere, din elemente (estetice, fireşte) inoxidabile. Aşa arată acum sonetele, în această carte-sinteză consacrând o operă validă, instituită din efortul benedictin al unui eu liric refuzând vanităţi dar negociindu-şi, am zice altfel, axiologiile pure. Nu vrem să gonflăm retorisme şi să cădem în păcatul emoţionării până la un „duplicat" al consensului dar trebuie să subliniem iar cămetafora este, aici, operatorul inconfundabil al efervescenţelor construcţiei:*„De clasicismul furibund ai grijă/când roade-n versuşl meu însingurat,/cum cariul roade-n lemnul fin sculptat;/nu-i linişte, e a durerii schijă.//În tremur greu când trupul mi se frânge/de dor, şi-i o turbare-n tot,/strunesc atunci al verbului înot/prin flăcări, trăsnete, puhoaie, sânge.//Se decantează-atunci otrava dulce/care-ţi pătrunde-n carne-ncet, încet,/cu o suavă ştiinţă să-ţi inculce.//această moarte-n pas de menuet/ce-n braţe mi te-aduce, să te culce/cu graţie, sonet după sonet.*" (*LVI*, p. 67)

Sonetul arată, din interior, o viziune identitară, veneraţiile poetului nostru funcţionând nu doar ca percepţii conceptuale ci pur metabolism al tenacităţii furtive ajustat ca inclusivism al deghizamentelor. Convertirile fiinţei, infailibilul bine temperat (*„Mai plin eram de răni ca Iov, mai gol,/gura mi-era umplută de nămol/având a-l prevesti pe însuşi Christ,/şi devenisem brusc un fel de-artist*"), alte „desţeleniri" (estetice) arată o ţinută privilegiată. Discursul original impresionează şi el, iar volumul acesta, în sine, păstrează pe podiumul valorii întreagă opera lui Radu Ulmeanu. Provocând, deopotrivă, bucurii imense cititorilor şi comentatorilor, scenariul poeziei acestui autor complex este unul cognitiv, cu multe astfel de avantaje competitive în care ludicul, realitate duală, erosul ca ideologie dominatoare, imagismul tentant al *elementarului* îl plasează de drept pe Radu Ulmeanu într-un grup elitist al literaturii noastre postbelice. Iar această sinteză a sonetelor sale este o ilustrare vie a rolului său important în dinamicile poeziei noastre postbelice.

Ionel BOTA

Nicolae SILADE

omul cu două umbre

anonimus

el nu are nume nici margini nu are
este marele nostru necunoscut marele anonim
este cel care este

au vorbit mulţi despre el
vorbe adevărate vorbe mincinoase vorbe

vorbe în vânt zice el
şi are dreptate
pentru că
cel mai îndreptăţit a vorbi despre el
este el însuşi

dar el tace
e un mare singuratic şi un mare taciturn
uneori leagă un cuvânt de altul
o frază de alta
şi le rosteşte cu intensitatea tunetului

alteori vorbeşte prin gura mea prin gura altuia
însă atunci cu greu deosebeşti
vorbele lui de vorbele celui care vorbeşte

şi dacă nu are nume nu e nimic
mai ciudat este faptul
că n-are început şi n-are sfârşit
deşi începutul şi sfârşitul sunt la îndemâna sa

el este treaz când visează
iar când se trezeşte îşi vede visul cu ochii

lumea aceasta e unul din visele sale
cealaltă lume e visul din vis

aici
eu am scris despre el
în vreme ce el însuşi a scris despre mine
în cartea lui vie şi fără sfârşit

fata din vis

te-am visat adineauri și după cum vezi îți povestesc acest vis înainte ca el să se risipească în adâncul memoriei pentru că în adâncul memoriei stau ele visele ca niște holograme stau ele acolo dosite uitate adormite și uneori ajunge un dor un gând un cuvânt să le trezească și atunci vin de acolo din adâncul memoriei vin în grabă peste memoria noastră și o învăluie cu aduceri

aminte și o învăluie cu simțuri simțiri necunoscute vreodată și fac totul să fie posibil chiar și imposibilul vezi chiar despre asta vreau să-ți povestesc acum cât încă mai simt cât încă mai cred că ești vie cum ai fost adineauri în vis cum ai fost în tinerețe în copilărie sau la băile felix unde zâmbeai tot timpul da și zâmbetul te făcea mai frumoasă mai vie fără să știi că și tu ești pe

moarte cum suntem toți încă de la naștere tu însă erai mai aproape de ea și fără s-o spui ai trecut peste ea ca și cum ai trece un râu întunecat și rece ca și cum ai trece din timp în vecie în amintiri și în gând ca și cum ai trece din trup în cuvânt dar prea devreme prea devreme ai plecat din vreme ai lăsat pământul să se-ntoarcă în pământ ai lăsat dorul să se topească de dor în

cuvânt să trezească-n adâncul memoriei visul visul care face totul posibil chiar și imposibilul căci vie te-am visat și erai vie sau poate chiar ai înviat [nu e oare învierea mărturie că moartea n-are împărăție în împărăția lui dumnezeu] și dacă ai ales vie să vii din alte mari împărății de vis în lumea celor vii care visează să știi că nicio lume nu e trează nu. toți visează și trăiesc un vis

omul când e fericit nu știe că este fericit

omul când e fericit nu știe că este fericit nu știe ce este fericirea cum nu știe pomul când primăvara îl învăluie cu muguri și cu frunze și îl înverzește și îl întinerește și îl retrezește la viață îl învie cum se spune dar ce este învierea pentru el pentru pom pentru om dacă nu o mare fericire mare o mare fericire mare pe care nici omul nici pomul nu o conștientizează nu pentru că

nici pomul nici omul nu conştientizează existenţa care este cea mai mare fericire mare de care nimeni nu e conştient bun şi toate bune până aici voiam să vă spun că nici eu nu ştiam că sunt fericit când eram fericit pentru că fericirea e o stare da și un sentiment e o etapă a vieții e chiar viața și nu are nicio legătură cu viziunea noastră despre existență și nici cu filosofia și

nici cu religia dar are o legătură directă cu dumnezeu care e fericit când zice ferice de cei săraci cu duhul adică ferice de cei ce nu gândesc pentru că a lor este împărăția cerurilor dar unde este împărăția cerurilor mă întreb eu unde este unde pentru cei care trăiesc pe pământ în pământ sub pământ unde este fericirea lor despre care își amintesc alții cum și noi ne amintim

de propria noastră fericire când doar umbra ei ne mai atinge aş spune că fericirea reală este amintirea fericirii poate că este retrăirea ei în timp ce alţii o caută în aur în dolari în euro în lei în cât mai multe vile din care lipseşte totdeauna da totdeauna cea mai frumoasă femeie din lume femeia care te-ar face fericit pentru tot restul vieţii dar la dragostea ei nu ajungi niciodată

ca turnul din pisa

pe-aici, dragule, viaţa îşi urmează cursul ei nefiresc, pe-aici vezi numai şi numai mizerie, feţe de oameni trişti holbându-se la feţe de oameni trişti, aici se fac cele mai mari matrapazlâcuri, hoţia e-n toi, curvia la modă, tâmpenia molipsitoare, o mare găinărie, dragule, o mare găinărie, astăzi un tip mi-a fluturat pe sub nas un teanc de bancnote, o pipiţă costă cinci dolari, şi tot aşa, visele săracilor se războiesc cu visele bogaţilor, şi cerşetorii se-nmulţesc, se-nmulţesc ca ciupercile, şi plouă, plouă tot timpul, s-a dus vremea bună, s-au dus vremurile bune, tu mă întrebi cum stau, ca turnul din pisa desigur.

cum să fii fericit

toţi dar absolut toţi oamenii care se nasc pe pământ din pământ din apă din aer din foc din cuvânt vor să fie fericiţi şi cu toate acestea n-am văzut unul să zică sunt fericit bine poate fi fericit o clipă două trei dar nu toată viaţa eu încă n-am văzut unul să zică am fost fericit toată viaţa sau măcar eu am fost fericit în copilărie deși copilăria se zice e lumea fericirii paradisul pierdut

adevărul este că fericirea e de mai multe feluri și pentru fiecare altfel unii sunt fericiţi când au casa plină de bani alţii când sunt tineri când sunt îndrăgostiţi când sunt iubiţi alţii sunt fericiţi când sunt împliniţi când îi înving pe alţii alţii când sunt sănătoşi sau când pot merge când pot sta în picioare sau când se ridică din pat alţii când se culcă lângă cea mai frumoasă femeie din lume

dar nici cea mai frumoasă femeie din lume nu e fericită dacă nu se culcă lângă cel mai frumos bărbat din lume fiindcă fericirea e de mai multe feluri și pentru fiecare altfel eu bunăoară pot să fiu fericit doar pentru că sunt pentru că știu că sunt și dacă nu îmi ajunge că sunt și că știu că sunt îmi imaginez un peisaj hibernal din elveția sau îl urmăresc ore în șir pe instagram privind

cum ninge continuu cum a nins când m-am născut când împrejurul era asemenea paginii albe pe care scriu acum despre cum să fii fericit când sunt atâția care nici măcar nu se gândesc la fericire când sunt atâția pentru care fericirea e doar un cuvânt și când sunt atâția nefericiţi pe lume încât numai a te gândi la fericire pare un gest lipsit de cea mai elementară urmă de omenie

eu cred

eu cred că nu e bine să trăiești prea mult [să umbli cu bastonul după fetele tinere] şi nu e bine nici să trăieşti prea puţin [să nu vezi să nu știi cum va fi lumea după lumea ta] dar nici să știi câte zile ai pe pământ pentru că numai bunul dumnezeu știe ce e mai bine pentru tine numai bunul dumnezeu știe totul iar tu dacă știi că nu știi nimic e bine e bine să trăiești așa în ceața asta

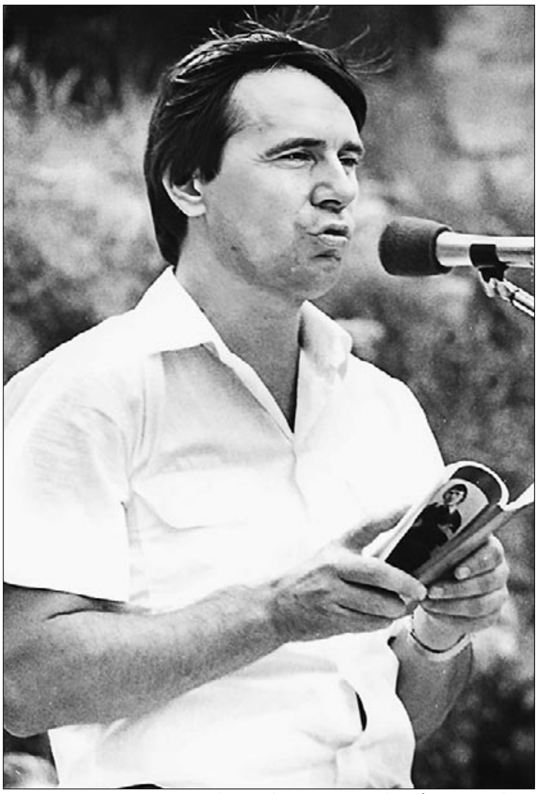
care învăluie lumea de azi și lumea viitoare și îți arată doar un trecut care trece în amintire în amintirea ta în amintirea altora și apoi în uitare pentru că uitarea acoperă totul ea este ceața care învăluie lumea de aceea nu te vezi nici măcar pe tine însuți nici măcar drumul care te duce de aici dincolo și de dincolo din nou aici ca să fie totul prezent cum a fost de la facerea lumii și

cum este și acum o prezenţă în care vrei să fii pururi prezent în care vrei să fii prezentul continuu dar hai să lăsăm filosofia și mitologia la o parte hai să trăim prezentul lumii în scurta noastră prezenţă hai să fim atunci când totul este și hai să fim atunci când nimic nu e [pauză] dar asta nu mai depinde de noi asta e posteritatea pe care trebuie să o trăim în timpul vieții care este

Nicolae DABIJA

La 12 aprilie 2024 se împlinesc doi ani de la plecarea în Eternitate a scriitorului (poet, romancier, eseist, autor de manuale şcolare de limba şi literatura română etc.), jurnalistului, omului politic, patriotului român Nicolae Dabija. Opera sa este vastă şi variată. A fost Membru de Onoare al Academiei Române şi Membru al Academiei şi Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova.

Împreună cu dl. acad. Gheorghe Păun, a construit Edificiul cultural al *Podului de Reviste*. A fost un prieten al Argeşului şi am avut privilegiul de a-l cunoaşte şi de a-i admira nu numai ţinuta înalt-intelectuală, ci şi lupta pentru cauza dintotdeauna a românilor. Revista *Curtea de la Argeş* va comemora în 12 aprilie a.c. personalitatea acestui dascăl de patriotism. Am avut prilejul, acum câţiva ani, să fim primiţi (acad. Gh. Păun, prof. Maria Mona Vâlceanu, ist.

George Rotaru şi subsemnatul) în Redacţia revistei *Literatura şi Arta* de la Chişinău şi, prin intermediul său, la Academia soră din Moldova de peste Prut.

Am dedicat poezia alăturată *Voi trage creştineşte la carul Bisericii pe roţi* Iubitorului de Ţară Nicolae Dabija. Ea a apărut ca atare în volumul *Hazard (poeme, peisaje, peniţe),* publicat în 2019 la Editura *Rotarexim* din Rm. Vâlcea, ca preţuire pentru cel care a fost prietenul devotat al limbii române şi al tuturor românilor de pretutindeni.

Lucian Costache
preşedinte Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, Bucureşti, 1890 – Filiala Argeş)

Voi trage creştineşte la carul Bisericii pe roţi

Iubitorului de Ţară Nicolae Dabija

Dacă din nou va fi pe vreundeva, hulit, şi eu să plec,
O să îl iau pe Dumnezeul limbii mele-n spate,
Să mă-nsoţească pretutindeni, iubindu-L zi şi noapte,
Cu El, apostol în suflet şi în minte-mi, să petrec.

Ca ţara mea eternă şi blândă, născută printre sfinţi,
Cu dor de vatră, de linişte, de mamă şi de tată,
Ca viaţa-mi să rămână ofrandă dulce, luminată,
Amar să plâng ne-nstrăinat. Să cânt pentru părinţi,

Rugându-mă-n icoane vechi, la sfinţi,
ca ţara mea cea dragă
Pruncii să-şi crească, înzilită veşnic cu murii laolaltă.
În slava încercat-a Crucii lumii, Zidirea cea Înaltă,
Ca glia-i mare, ruptă, risipită, să fie iar întreagă.

Pe cei rămaşi martiri acasă cu fapte mândre să-i slăvesc
În limba mea română, mereu temut-nemuritoare.
Când patria reală, rănită greu, neostoit mă doare,
Osânda grea din veacuri cu ode,
cu imne să le-o îndulcesc.

Din alte zări, din alte vremuri, să o iubesc mirat
mai mult?
Ca pe-o iubire veche, ne-mpărtăşită, nesfârşită?
S-o zămislesc mereu ca pe-o fecioară dulce, prea iubită,
Născută-n suflet? Ca pe-o comoară ascunsă-mi
de demult?

Şi dacă altfel pe lumea asta rece nu se poate,
Voi trage creştineşte la carul Bisericii pe roţi.
Voi duce-n cârcă Ţara, bătrâni, şi vii, şi morţi, nepoţi
Şi sfinţi – Pe umeri, toţi românii, traşii mei pe roate.

Pe cei cu uniforme, cuşme, caschete, fiare, şi tătuci,
De vor veni barbari din nou – bolânde ifose – să fure,
N-o să-i îndur să mă mânjească, umil din nou,
să mă înjure.
Fie-le stearpă stirpea, şi mama, tatăl lor de eunuci!

Să fie arşi de focul morţii aprige pe care-l pun
Pe alte plaiuri de-altă limbă,
unde sunt veşnic venetici –
Dar nu în Ţara vie şi-a crucilor, a vechilor vlădici –
Ei înşişi morţii lor, şi arşii, carnea gurilor de tun!

Dar nu mai vreau cu niciun chip, în alte zări,
hulit să plec.
Doar slobod să vorbesc, să cânt,
stăpân în casa mea străbună,
Să mă închin la sfinţii mei, la Christ, la soare şi la lună.
Cu Dumnezeu, în patria-mi de vorbe, liber să petrec...

Iar ei? Rămâie-n ţara lor atât de mare şi frumoasă.
S-o-nsămânţeze cum doresc mai bine! Tot în lumină,
Cu slove grele, Timp nesfârşit în matca lor să-i ţină...
Dumnezeu – Nerăstignit, să intre iar la ei în casă!

Când vor veni la mine cu gânduri de pace împlinită,
O să-i primesc cu pâine şi cu sare, după sfinte datini,
O să-i iubesc la fel de creştineşte, fără dor de patimi...
Dar *Patria-mi o vreau Regală, întreagă,*
glie neştirbită! **(LUCIAN COSTACHE)**

NICOLAE DABIJA

Remember

Eu nu pot spune:
mi se pare c-am trăit.
Eu am trăit cu adevărat.
Și-am suferit
şi am sperat...
Eu nu pot spune:
mi se pare c-am trăit.

Sunt fericit
că n-am cedat
în faţa celui mangosit
ce pentru Hades a lucrat,
că am trăit cu-adevărat.

Eu nu pot spune:
mi se pare c-am trăit.
Duşmanii toţi
m-au pizmuit
şi câinii urbei
m-au lătrat
că-n faţa celor tari
n-am ezitat
şi nu m-am poclonit,
că nu pot spune:
mi se pare c-am trăit.

Mereu cu-acelaşi crezământ,
mereu rănit
când de cuvânt,
când de cuţit,
născut să-nving,
nu să mă plâng:
în zbucium doar m-am odihnit...

Eu nu pot spune:
mi se pare c-am trăit.

Ţara mea de dincolo de Prut

Ţara mea de dincolo de Prut,
Mi s-a dat porunca să te uit,
Să te şterg din minte c-un burete,
Patria mea pusă la perete.

Şi, ca-n anii noştri cei mai trişti,
Iar să mă prefac că nu exişti,
Iar să mă prefac că nu pot plânge
şi că alta-i ruda mea de sânge.

Ţara mea de dincolo de Prut,
Numai lacrima dacă-ţi mai este scut,
Numai dorul te mai apără de rele,
Ţară tristă-a Pruturilor mele.

Mi se-ngăduie şi-acum, ca mai-nainte,
Să bocesc cu câteva cuvinte.
Trec pe stradă, necăjit, şi-mi zic:
Of, mai bine mut – decât peltic!

Iar, scripturile gândite de străbuni
Mi se zice c-ar fi pline de minciuni
şi ca viitorul meu a fost trecut,
Ţara mea de dincolo de Prut.

Ţara mea de dincolo de Prut,
Am să-ncerc, dacă-am să pot să uit;
şi, cum scriu la carte-naintaşii,
Am să încerc ca să-mi iubesc vrăjmaşii.

Dară dincolo de moarte, ţară-a mea,
Nu mă părăsi, nu mă lăsa –
Când chema-mă-va la Dânsul, Dumnezeu,
Te implor să spui că sunt al tău.

Ţara mea de dincolo de Prut,
Mi s-a dat poruncă să te uit.
...Dar de-o fi să mi te uit, suflet al meu,
Uite-mă pre mine Dumnezeu!

Săracă ţară bogată

Frunză verde foaie lată,
săraca ţară bogată!
Neam pribeag, nu undeva –
emigrant în ţara ta!

Tot ai zis c-aşa ţi-i scris:
să fii liber doar închis!
Necăjitul meu popor,
că-ţi mai arde de umor!

Of, sătulule flămând
lângă ape însetând!
Cum cerşim cu gura mută
pâinea tot de noi crescută.

Ţara mea de oameni trişti,
mult mă mir că mai exişti,
ciopârţită în bucăţi
că te mai găsesc pe hărţi.

Tot mai tristă te apuc
de când orbii te conduc
şi te duc – şontâc! – de zor
spre Măreţul Viitor.

Săracă ţară bogată,
vine vântul să te bată,
vine cerul să te ningă
şi toţi morţii să te plângă.

N-o să mori de două ori:
larg ţi-a fost în închisori
şi cald ţi-a fost în siberii,
ţară prinsă-ntre imperii.

Fii cu Dumnezeu atentă:
te prefaci in-de-pen-den-tă,
te prefaci c-ai fi stăpână –
cu cătuşele pe mână!
Şi iar verde foaie lată,
săracă ţară bogată,
săracă ţară furată,
mai şi cânţi, trasă pe roată...

Limba noastră cea română...

...Face iarba să răsară.
Noi prin ea suntem o Ţară.
Ea ne-adună şi ne-ngână,
Limba noastră cea română.

Ea îi e păsării zborul,
Tânără precum izvorul
Ca veciile – bătrână...
Limba noastră cea română.

Unii au zis câ e săracă
Valaha-româno-dacă,
Şi miroase a zer şi-a stână
Limba noastră cea română.

Şi-au ţinut-o după uşe,
Şi au pus-o şi-n cătuşe,
Dar s-a înălţat, stăpână –
Limba noastră cea română.

Iar când dânsa-n bolţi răsună:
Parcă fulgeră şi tună,
Parcă plouă pe ţărână...
Limba noastră cea română.

Ca o mamă ne adună,
Ea ne ţine împreună,
Ea aici e-n veci stăpână,
Limba noastră cea română.

Împliniri

Toate ninsorile care trebuiau să ningă – au nins.
Toate cuvintele ce trebuiau spuse – s-au rostit.
Toate lacrimile pe care aveam a le plânge le-am plâns.
Tot ce trebuia să iubesc – am iubit.

Tot ce trebuia să se întâmple s-a întâmplat.
Toate poemele pe care urma să le scriu le-am şi scris.
M-au găsit evenimentele toate care m-au căutat.
Şi mi s-a-mplinit aproape fiece vis.

Frunzele cad, grele de rouă, ca nişte păcate
şi umbrele serii împrăştie-n inimi lumine,
acum când îmi vin amintiri atât de ciudate
dintr-un timp care nu se ştie dacă mai vine.

A doua venire

Iisus a venit.
Dar fără interviuri,
fără microfoane,
fără reflectoare,
a mai urcat o dată pe cruce.
Aşteptam să-l vedem la „Buletinul de ştiri”
murind
şi înviind,
fără cascadorii credinţei
în preajmă...
Şi mai aşteptam să vină somnul
ca să ne trezim.

De dragoste

Zarea se-nnorează. Cad se sus omături.
Dor îmi e de tine, chiar când eşti alături.

Frunza se destramă. Ceruri cad pe ape.
Dor îmi e de tine, chiar când eşti aproape.

Iar afară plouă, ceruri viscolesc —
să nu mă mai satur să te tot privesc.

Draga mea, iubito, floare-ngândurată —
a mea totdeauna, şi-a mea niciodată.

Oare şi atuncea, după ce-o să mor,
tot aşa de tine o să-mi fie dor?!

Nu credeam

Iarba foşnea ca părul unei femei.
Ecoul se rătăcise în munţi.
Pomii erau de roură grei.
Începeam să te uit. Începeai să mă uiţi.

Peştii se zbăteau să învingă curentul.
Iedera îşi făcea vânt să se agaţe de nori.
Începeam să te uit. Cu sentimentul
că aşa se învaţă să mori.

azi umblu cu tălpile goale

e o zi cu o cruce cam roșie
nu am haină de păr de cămilă
dar am cingătoare la brâu și e veche
am găsit-o în cufăr ascunsă pe balcon
poate cu ea și-a strâns pântecul un sfânt
să-și sugrume patimile
ce ghiorțăie în burți poftind la lăcuste și miere
până una alta am tălpile goale
și merg cu ele pe străzi
nu mai am telefon să mă ducă
acolo unde nu e nici trafic dureros,
nici întristare de mașini lovite
nici suspin de așteptat la semaforul stricat.
am picioarele goale și ele știu
să meargă în romb, în pătrat sau în cerc
doar telefonul știa care e linia dreaptă
care e drumul spre tine, spre noi.
nu mai știu să scriu de mână
îmi ies doar niște cărăbuși care pleacă
să se joace cu gândacii din bucătărie
și chiar dacă aș găsi pe cineva să mă învețe iar
nu știu unde e poșta, nu știu dacă poștașii
mai duc și scrisori sau doar taloane de pensii.
poate ai sunat la mine la ușă
poate te-am văzut când treceai pe stradă
dar eu știu să te văd doar prin lentila telefonului
unde te prind să te iau puțin și acasă
pâna una alta am picioarele goale
asfaltul e proaspăt turnat și e cald și e bine
nu știu dacă să-ncalț sandalele ălea romane
pe care mi le întinde femeia cu ochii umezi mereu
ele știu drumul spre casa ei
ele știu drumul spre tomberonul
unde îmi spune să arunc zilnic gunoiul
ele știu drumul spre bucătăria
unde trebuie să spăl vase în zile impare
am găsit doi greieri și încerc să văd dacă merg
în loc de lăcuste
e o zi cu o cruce cam roșie azi
și femeia cu ochi umezi dă din coadă și latră ușor
știe că nu pot să refuz câinii cu ochii umezi mereu
și mă pune să latru și eu, să fim câini
dacă așa se cade
când e zi cu o cruce cam roșie
ochii sunt umezi mereu
de ce să umblăm doar cu tălpile goale
au mai fost un bărbat și-o femeie
ce se plimbau și ei goi
poate nu era asfaltul proaspăt turnat atunci
poate nu era călduț ca acesta, dar erau și ei goi
este o zi cu cruce cam roșie în calendar
dacă era o zi normală poate merita
să mai stau să mă uit
la detalii

este ieri și e azi

nu contează, în curând poate să fie și mâine
tinerii aceia au multe sprayuri de vopsea
și blocurile au mulți pereți gri, foarte rar
chiar și albi
nu contează ei știu să nască graffiti
cu orice zi și orice culoare
și pe orice perete
uneori desenează șoseaua
dar roțile sunt mereu indiferente ele știu doar
să se rotească
e mai bine pe blocuri
au o mie de mâini și fiecare are desenul ei
un țăran aruncă boabe de porumb de la ultimul etaj
până la parter
câteva boabe cad și pe stradă dar asfaltul nu știe
să rodească
doi tineri dansează cu blugi largi și casetofoane
pe umăr
de la ultimul etaj până la parter
câțiva pași dansează și pe stradă dar asfaltul știe
doar dansuri de societate, n-au culori pentru piane
au culori doar pentru casetofoane, doar modelul
ce se ține pe umăr
este ieri și e azi și e mâine
eu și câinele meu cu ochii mereu umezi
nu ne mai plimbăm azi pe stradă
ne plimbăm fără lesă
de la ultimul etaj până la parter
sunt atâtea blocuri cu pereții gri, foarte rar
chiar și albi
sunt atâtea culori și o mie de mâini să le-ntindă
azi ne plimbăm de pe un bloc pe altul
de la o mână la alta
de la o culoare la altă culoare

Cristian MELEȘTEU

La masa de joc și noroc

I.

Spune-mi, te rog, ce mai știi
de poetul acela voinic și vesel
care cânta și spunea bancuri deocheate
la petrecerile noastre nocturne
după care scotea cuțitul și ți-l punea la gât
să ieși cu el afară, în noapte
să guști iarba crudă sub luna fosforescentă
spune-mi, ce mai știi de poetul acela
care urla că dă foc orașului
dacă nu-i mai pune pe masă o sticlă de vin
sângeriu din poezia înjunghiată
vinovată că își pusese pe frunte
un vers dintr-o limbă barbară
spune-mi, te rog, te mai iubește
poetul acela care se ridica brusc
și pleca spre o gară inventată
în așteptarea unui tren
pe care nimeni nu l-a văzut niciodată
nu, prietene, nu mai știu nimic
cimitirele își respectă consemnul, tac
mai ales despre cei morți, poate
dintr-o iubire neînțeleasă.

II.

Spune-mi, prietene, îl mai știi
pe poetul acela înalt și sonor
sorbind ulcior după ulcior
de vin albăstrui dându-l apoi de pământ
spărgându-l în zeci de cioburi înstelate
noaptea, cioburile aburinde
se ridicau și se împlineau
în trup de femeie misterioasă
la fel ca în a fost odată
așa a fost și poetul acela umbros
de la hotarul crepuscular al poeziei
schilodit din iubire
l-am cunoscut pe poetul acela, bărbos
o umbră se așeza mereu lângă el, îl păzea
să depună mărturie că el a existat
în viața cea de toate zilele și nopțile friguroase
îi consemna într-o agendă vorbele-i să nu se piardă
însoțindu-l spre nordul magnetic
acolo îl aștepta o corabie
cu marinari beți
o corabie ce naviga singură
între cei patru pereți ai camerei de la stradă.

Durerile

Bunelor, nebunelor
cum de m-ați găsit
pe unde ați intrat
v-am pus pe masă, delicatese
v-am turnat în pahare vin vechi
dar n-ați băut
voi vă hrăniți cu altceva, mult mai prețios
durerilor, zvăpăiatelor
în ce limbă să vă vorbesc
mai luați o pauză
cât să trag în piept câteva amăgiri
din această viață
voi nu dormiți niciodată
dureri scurte, ascuțite
dureri prelungi, grave, acute
ca sulițele, ca săbiile, ca un bombardament
voi n-aveți familii, rude, prieteni
voi nu vă îmbolnăviți niciodată?
n-aveți casă, eu sunt o casă mică
n-aveți loc să dansați, să vă distrați
eu stau puțin aici și plec mai departe
știți asta, de ce ați venit atâtea
mai multe decât rudele mele
decât prietenii mei
decât cărțile pe care le-am scris
datorită vouă, dureri trimise de poezie
fiindcă voi erați cele mai multe în stoc –
mărfuri de lichidat.

Și statuile mor

Statuile nu se pot apăra
de cei ce vin să le îmbrățișeze îndelung
tocindu-le bronzul, marmura
nu pot riposta celor ce se pozează lângă ele

ca amintire, ori distrându-se mâzgălindu-le
cu cretă colorată, punându-le coarne
statuile nu se pot apăra de păsările cerului
ce li se așază pe creștet
și le astupă ochii cu excremente ce se preling
pe pieptul deschis în bătaia vântului, ploilor
la picioarele lor se odihnește uneori
o cunună de flori uscate
ori o ființă în adorare din alt mileniu
ea le-a cunoscut viața, patimile
în vremuri tulburi, statuile nu știu
cui să zâmbească, nici la cine să se încrunte
unele sunt împroșcate cu noroi,
ciobite, sparte cu ciocanul
aruncate de pe soclu și date la topit
din magma lor născându-se altele,
    ale unui timp nou
cele ce au scăpat de setea distrugerii a orice
au parte de o moarte lentă, în anonimat
ascunse în subsoluri igrasioase, sau instalate
în locuri dosnice, departe de privitori
oamenii mor dar statuile rămân, așa credeam
dar nu, statuile mor și ele
în vremuri tulburi, nimeni nu e cruțat.

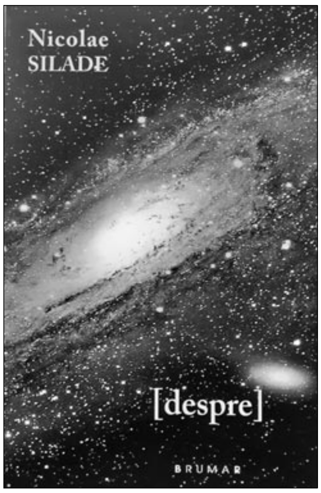
Sub ochiul lui Dumnezeu

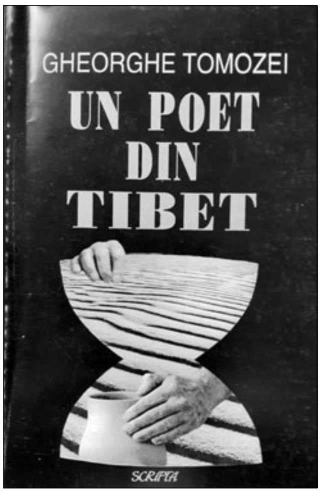
Ce-am făcut să merit
atâta lumină, atâtea culori ale florilor
dăruindu-mi parfumul lor dulce-amar
atâtea fructe ce-mi cad la picioare
din pomii cu brațe ocrotitoare
respir seninul cerului unic
cu dantele albe de nori ce aduc visele
dintr-un ținut al lor, enigmatic și îndepărtat
ce-am făcut să merit
cântecul ciocârliei, al stelelor nou-ivite
al micilor vietăţi uitându-se curioase cum dansez
cu fosta mea viață
de nimic nu ne pasă
ploaia diamantină de vară
dizolvă memoria în uitare
şi nu mai rămâne decât era primară, atunci
când mă jucam cu pasări de foc
cu animale mari, fioroase
ce se târau și înotau și zburau
azi, de neînțeles, dar cu care
mă înțelegeam atât de bine.

Viața perpetuă

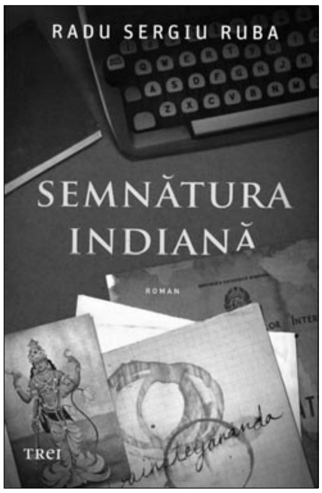
Şi azi ai mai murit puţin
să fii mai ușor pentru detentă și înălțare
de care nu te mai temi
consideri că-i o mică izbândă
fiindcă unii nu pot muri
prin oricâte primejdii ar trece
când se ivește momentul final
intervine un fel de înger salvator
o conspirație planetară a hotărât
ca nimeni să nu mai moară
nici om, nici șarpe, nici gâză
nici de cuțit, nici de glonte, nici de alizeu
trăitorii sunt disperaţi, obosiţi, condamnaţi
la o viață perpetuă
mănâncă, beau, dorm, când se trezesc
negociază îndelung la piața de suferințe
pentru un accident, o rană fatală, dar
cineva le explică, îi lămurește
la câte un colț de stradă că viața
de azi înainte, nu se mai desparte de nimeni
din motive de siguranță universală.

Victoria MILESCU

Orbul dinaintea zidului... ca în parabola lui Bruegel cel Bătrân

Romanul lui **Radu Sergiu Ruba** (*Semnătura indiană*), aflat la granița dintre narațiunea analitică și cea psihanalitică, m-a teleportat spre Kafka și Bruegel cel Bătrân. Spre Kafka, cel care spunea că „visele nu pot fi interzise”. Iar spre Bruegel (cel din pictura cu „parabola orbului”) pentru sugestia orbului pus dinaintea zidului, trăgându-i pe toţi după el, fiindcă de va fi altfel, chiar ne-am înșelat cu toții și tare mă tem că vom încuraja la celălalt capăt, tocmai pe cel care are ochii legaţi, tot insistând să privească prin cârpa cu care e legat la ochi. Şi acela tot nu va vedea nimic. Ştia securitatea vechiului regim că cel din fruntea orbilor putea fi periculos? Or, chiar tulbura acea realitate și ordinea existentă a unui veac în comă, a unui veac de terorizare a unui întreg popor? Nelipsindu-i în final o intrigă în genul romanului polițist, cât și acea înlănțuire de fapte firești cu fapte senzaționale, putem să-i creionăm romanului aura unei povești cât se poate de reale în literatura confesională. Prin ce cod secret înțeleg unii acest roman? În cele două texte de pe coperta a IV-a (Dumitru Augustin Doman și Bogdan Alexandru Stănescu), ne argumentează că avem dinainte un „roman unic” în literatura română și „cel mai autobiografic” al autorului. Pe vremea când se întâmplau cele din roman visul era interzis pe scena unde Făuritorul a gândit Geneza. Poarta asta a înțelegerii chiar nu-i pentru oricine. Kafka a spus-o cel dintâi în *Procesul*, iar Bruegel cel Bătrân (în *Pilda orbului*) a zugrăvit-o. Aflat între cele două ipostaze autorul îmbină diegeza scrierii cu introspecția și cu analiza psihologică, ca element de studiu, pentru a surprinde romanului subtilitățile sufletului unui personaj care își păstrează până la sfârșit luciditatea, sporind și dramatismul acțiunii.

Viața poate fi și frumoasă, chiar dacă Biblia ne amintește că, de cele mai multe ori, ea este o mare deșertăciune. În romanul său „***Semnătura indiană***” (având 476 pag, apărut la Ed. „Trei”, 2021), Radu Sergiu Ruba ne conduce și la ideea că traumele vieții pot fi și vindecătoare, atunci când faci totul din dragoste și rațiune, iar cel mai bun mod de a dezamorsa conflicte, emoții etc., e să îți depeni povestea în desfășurări epice, autobiografice, cât mai logice. Dacă acceptăm să nu fim singuri în acest demers al luptei până la capăt, atunci putem să închidem amintirile cât mai bine ca să nu rămână doar amintiri, ci lucruri vii, prezente în viețile noastre, care să ne schimbe și pe noi în bine. Prietenia legată de cei trei prieteni de școală (Pado, Roșca și Gyuri zis Tityrus), loialitatea acestora, îndeamnă la o îndelungă reflecție asupra psihanalizei evenimentelor. Alteori chiar asupra raporturilor dintre „*vainetayananda*” (Ruba), ca semnatar al scrisorii, și cei care au trăit în preajma lui, marcând din perspectivă psihanalitică finalitatea procesului de individuaţie și duc încadrarea romanului într-o tipologie psihologică.

Semnătura indiană (titlul cărţii amintind de numele indian *vainateyananda* cu care copilul orb semnase scrisoarea adresată „Europei Libere”) este o carte despre întâmplări adevărate și visele care fac să merite totul, în timp ce noi, cei care îi citim cartea urmărim în continuare, cu ochii minţii, o narare analitică. Iar lumea nevăzută, de dincolo de imaginaţia noastră, se cere descoperită cu toate riscurile. Dar nu o lume văzută în logica basmului, ci una periculoasă, crudă, agresivă. Avem dinainte un roman analitic, naratorul dovedind în primul rând că este un portretist psihanalist și bun analist al substanței umane, iar în al doilea rând un povestitor de mare profunzime, viziune și o construcţie impecabilă a narațiunii. Această dominantă a scriiturii reliefează o imagistică a sinelui și vine să fixeze în mintea cititorului un personaj care trăiește conștient într-un scenariu psihanalitic, în care fraza „viaţa nu este un loc sigur” îl va urmări pe eroul romanului până la capătul vieţii. Naratorul are o voce interioară ce te ține de mână pe tot parcursul lecturii și chiar te ghidează de cele mai multe ori, cu empatie și înțelegere printr-o poveste sinuoasă, traumatică de cele mai multe ori. Incursiunile mereu prezente în poezia unui Blaga, Barbu, Minulescu, Nichita Stănescu, Rilke, Whitman, Blok, Seferis, Esenin... apoi lumea romanescă din Thomas Mann, Balzac, Swift, Cervantes etc., venite ca un îndemn la acceptarea misterului, a realităților, uneori atât de prezente, încât toate spaimele ori rătăcirile poetice sunt percepute ca etape traversate în căutarea iubirii și adevărului. Și firesc, după aceste incursiuni, nu ai cum să nu-ţi pui întrebarea: Unde să fugi, atunci când lumea prezentă nu îţi este prielnică, dacă nu în tine și lumea cărţilor? Prin ele autorul creează o lume vie, cu tensiunile sale, cu supravieţuirile sale, cu acel „al doilea simț” (în lipsa văzului) al omenescului vibrant în trăiri atât de dramatice. Codul mitic în care suntem invitați să-i citim povestea este sugerat nu doar de cruzimea cu care fosta securitate se năpustește asupra elevului orb de la școala de nevăzători din Cluj corp comun cu a internatului aflat pe strada B.N. Antal 31, ci și de șirul greutăților întâmpinate de-a lungul anilor de elevul care „îndrăznise” să trimită o scrisoare la Europa Liberă, în München. În scrisoarea care fusese interceptată de securitate (această mașinărie draconică pe care n-avea cum s-o înțeleagă), copilul orb Ruba ceruse pentru el și prietenii Departamentului clasei sale niște melodii, la modă în Occident, dar avusese și „îndrăzneala” să încropească la adresa conducătorului „mult iubit” un text incisiv și analitic, considerat de securiști defăimător și periculos prin asocierea lui Ceaușescu cu dictatorii Nero și Hitler, ba chiar să emită puncte de vedere critice cu privire la *Tezele din iulie/1971* emise de Ceaușescu imediat după vizita în China, Coreea de Nord și Vietnam. Anchetele care aveau să urmeze la securitate după interceptarea scrisorii, au câte ceva din absurdul descris de Kafka în *Procesul*. Suntem pe linia subțire a tărâmului ce desparte indignarea noastră de revoltă, incluzând aici și ura individuală a naratorului, de a unui popor întreg față de regimul instaurat în țară de familia Ceaușeștilor. Singura oază de liniște și de refugiu pentru copilul orb o constituie „închipuita” iubire pentru Else. Apelând la ea, în memorie, *aceasta* îl va scoate din marea încurcătură și orice poticnire în a lua o inițiativă, atât în timpul anchetelor cât și după aceea. Imaginara Else îi vine în ajutor și-i va scoate la lumină gânduri care se anchilozaseră de nemărturisire. E prezentă până și în discuţii purtate în lumea cărţilor din marea literatură universală. Acestora li se adaugă memorabile amintiri care îl poartă pe cititor prin unele întâmplări cu mai multă primejdie reală decât par în relatare. Vezi: pățania de la *patinoar* și prima confruntare cu miliţia; plăcutele întâlniri cu George Nicolescu (cântărețul orb, unul dintre colegii din clasele mai mari); participările la *cenaclul* literar din Cluj și întâlnirile cu scriitorii Ion Cristofor și C. Cubleșan; scena sărutului dat elevei ucrainence Anfisa Havrileț; întâmplarea din biserică și după aceea cu *Evangheliile* tipărite în Braille dăruite de părintele Farkas; *jocul de fotbal* cu cutia de conserve pe platoul de ciment din curtea internatului, când toți se deplasau „ca liliecii, prin ecolocație”; scenele cu *cititul* cărţilor sub nucii din curtea școlii și perfecta integrare a „lumii inofensive din cărți” în tot acest întreg. Și apoi drumurile unde e purtat ca un sac de cartofi de către securiști în clădirea unde au loc interminabilele anchete despre scopul scrisorii adresate Europei Libere și unde probabil securiștii se distrau pe seama copilului orb, care cum ziceau ei: „a uneltit împotriva orânduirii noastre socialiste și a ordinii de stat”. Iar episodul cu scrisoarea trimisă și care n-a mai ajuns la cei de la „Europa Liberă” continuă și după investigațiile Securității din Cluj (după alţi douăzeci de ani), la București. Aici, față în față cu securistul Vistrian C. Vistrian, în biroul de la Ministerul Educației unde lucrase ca inspector după terminarea Facultății de Filologie și Limbi Străine. Ruba va descifra lucrurile trecutului și se lămuresc, acum, multe necunoscute de pe timpul traumei iscate de acea scrisoare. Acum ne vom lămuri și noi de ce nu mai fusese pus sub supraveghere când urmase cursurile Facultății din București. Această extraordinară confesiune analitică este, în fond, o scriere politică pentru care întrebarea <<Cum de-a fost posibil așa ceva?>>, dacă nu ar fi fost scrisă cartea, pesemne n-am ști să ne răspundem și ne-ar urmări mereu. O întrebare care obsedează fiecare cititor (care n-a trăit acel trecut), dar care firesc și-ar fi pus-o deși n-ar ști să răspundă. Readusă în memorie ne dă forța să credem în existența altor tărâmuri și ne transformă, din simpli cititori plictisiţi, în căutători ai mântuirii noastre, dar și un indiciu că locul unde trebuie să mergi ca să-ți reaprinzi speranța este trecutul nostru.

Tudor CICU

Literatura babiloniană şi asiriană

EPOPEEA LUI IZDUBAR

TĂBLIȚA VII. COLOANA II
LUPTA CU DRAGONII ÎN MUNȚI.
VĂZĂTORUL ESTE RĂNIT MORTAL.
VIZIUNEA SA SENINĂ
ASUPRA VIEȚII DE APOI

Cântecul de dragoste al lui Tammuz

O, iubire de pe pământ! O, dragoste din cer!
Cel mai preţios dar ce zeii ne-au dăruit.
Prin tot sufletul meu să pătrundă
Şi din inima mea cel mai drag liman să facă,
Căci Dragostea sărutul întoarce!
O, lasă-mă capul să-mi rezem
Pe pieptul tău şi-aşa de dulce să mă odihnesc !
Viaţa mea din nou va începe.

De farmecele tale lasă-mă să mă bucur!
Viaţa nu cunoaşte o mai mare fericire.
Precum pasărea colibri ce nectarul îl soarbe
Să beau noua încântare cu buzele mele
Precum albina ce astfel capul îşi înfige
În abisul de nectar!

O, iubito, dulcea mea regină! Inima mea îţi aparţine!
Viaţa mea o cuprind în braţele mele!
Cea mai scumpă vrăjitoare, Regină divină!
Sufletul meu nu îţi poate opri farmecele,
De fericire, el ar zbura.
Nicio altă bucurie nu-mi doresc în afară de a sta
cu tine.
Dacă din această viaţa dragostea este alungată,
Acolo, fără trup, sufletul meu cu greu ar respira
Şi s-ar stinge de dor şi de durere,
Dacă dragostea ar fi exilată.
Dacă Dragostea s-ar ascunde şi aripile şi-ar strânge
În sălaşele din ceruri strălucitoare,
Atunci fiecare bard fără har ar cânta
Despre fericirea care pe pământ trăieşte şi moare.
O astfel de dragoste îmi doresc.
Îţi doresc trupul, pieptul tău plin de iubire,
Braţele mele iubitoare să te cuprindă
Şi la pieptul tău în pace să mă odihnesc.
Altfel, pentru mine această lume ar fi moartă.
Nicio altă viaţă n-aduce fericire.
Dacă-i aşa, regina mea,
Mă duc cu bucurie spre-acel tărâm binecuvântat.
Dar dacă nu, atunci lasă-mă să mă scurg
În pământ, şi păraie prin timpul schimbător de-aş fi,
Pentru mine ar fi mai multă fericire,
Căci atunci, prin florile-nflorite
Pământul aş putea să-mpodobesc,
sufletul să-mi desfete.
Şi-astfel pe pământ nicicând n-aş putea muri ,
Căci, deşi aş fi ascuns vederii,
Cu bucurie, din nou voi răsări!
Şi să cânt ca o dulce pasăre cântătoare,
Sau în bătaia vântului ca un lan de grâu să unduiesc,
Ca păsărelele galbene ce-au cântat acolo,
Pe pământ, şi-astfel din nou voi putea să trăiesc!
De-acea lume minunată să mă bucur,
Printre câmpuri de ciulini sau trestii unduitoare,
Sau în caprifoi să mă ascund,
În alte întruchipări ale vieţii din nou voi trăi
Şi de cea mai grozava petrecere de pe Pământ
mă voi bucura!
Şi mereu voi încolţi,
Fiecare viaţă mi-ar aduce noi bucurii
În pieptul unui animal, al unei păsări sau într-o floare,
În fiecare nouă întruchipare a vieţii noi bucurii
se vor ivi
Şi, fericită, din nou Dragostea se va-nălţa,
Triumfătoare, plină de bucurie.
In iuiuba sau în tamarisc
Poate iarăşi la viaţă voi reveni
Sau în trupul cerbului tânăr voi zburda
Printre violetele de pe câmpie.
Din nou voi trăi!
Şi voi respira sub roua scânteietoare
În desişuri de bambuşi sau mangotieri,
În florile de lotus şi iarăşi voi răsări
În bobocii de trandafiri sau în alte flori
Pe Pământ voi reveni!

Eliberarea lui Tammuz din tărâmul morților

Şi aş învăţa perechea să-mi iubesc
În trup de animal, de pasăre cântătoare sau floare,
Căci sărutul iubirii sperând, să aştepte-ar putea
Poate atunci voi apărea
Din nou sub formă umană!
Şi tu spui că Dragostea e-acolo, Regina mea,
Unde pot eu să respir cu-o viaţă nouă?
Dar oare aşa e? Fii atentă, iubita mea,
Căci adesea unele lucruri sunt false, altele-nu,
Dar eu mă încred în tine din nou!
Ne luăm zborul departe de porţi!
O, viaţă fericită!O, răsuflare parfumată!
Cu-aripile trecem prin Calea Lactee,
Spre vii atârnătoare şi palmieri pletoşi
Din nou spre-al dragostei sălaş!
Dar iată! Ei trec prin acele porţi şi ziduri întunecoase

Coloana VI

Evadarea lui Tammuz din tărâmul morţilor. Moartea sa în nori. Procesiunea funerară a zeilor. Elegia lui Iştar la moartea lui Tammuz. Învierea sa în tărâmul morţilor, unde este încoronat ca stăpân al acestui tărâm. Întoarcerea lui Iştar readuce lumina şi dragostea pe pământ

Şi pe-aripile vântului zboară din sălile din Hades.
Ascultaţi, ascultaţi! Sunetul harfei s-a oprit
Şi harfa cade din mâinile lui Tammuz! O, cum al său jelit
Vă cheamă pe voi, strălucitoare „sitti", ce prin ceruri zburaţi.
Vedeţi? Un dulce spirit al vântului zboară
Şi prinde harfa plângătoare înainte să-şi sfârşească
Plânsul plin de jale, iar acum sub ea se încovoaie
Ascultându-i strunele, cu aripi mute.
Suspinele cumplite pe aripile vântului de jale răsună
Harfa înţelege şi în mâinile sale tremură.
Dintr-o imensitate de tărâmuri mulţimi de-aripi se grăbesc
Cu suspine teribile harfa povesteşte şi mai departe răspândeşte
Şi-aduce bocitoare cu fiecare furtună ce şopteşte.
Dar iată! Însoţitorul Reginei cade leşinat
Iar ea îl aşează pe-acel nor cu margini lânoase.
Dar vai! Viaţa din el rapid se retrage
Iar ea cade la pieptul lui plină de disperare.
Şi cenuşiu îi devine chipul de durere cumplită
Ea fără lacrimi îngenunchează, în propria-i nenorocire-nvăluită.
Iar acum, pe pieptul lui capul îşi pune
Cu lacrimi pe care zeii, ca şi oamenii trebuie să verse.
Întorcându-se, ea suspină către frumoasele ei însoţitoare.
Care, plângând deasupra ei, stau cu capetele plecate.
„Adunaţi-vă aici, însoţitoarele mele, cu jale,
Zeii şi spiritele Pământului aduceţi aproape!"
Ele vin! Vin spiritele superioare!
„Igigi!," vin spiritele celeste!
Din pâraiele cerului, estuare, câmpii şi văi
Vin zeii cu miile pe-aripile vijeliei.
Spiritele Pământului, Annunacii,
Se-alătură acum celestelor lor surori.
Ascultaţi-o pe zeiţă plângând către mulţimea cerească,
Implorând-o să cânte cântecul de jale.
„Cu lirele voastre de aur o, bocetul cântaţi-l cu mine!
Şi cu mine jeliţi cu dulcea voastră melodie
Cu note în tot mai înalte, apoi, ca zefirii jeliţi încet,
Plângeţi cu mine ca suspinul unei vijelii.
O, Pământ, Pământ iubit! Cu-ai tăi copaci fără viaţă jeleşte!
Cu glasul torentului de munte, cu glasul mării pline de suspine!
Şi spiritele din lacuri, râuri şi văi,
Şi Zikuri de pe-ale munţilor neumblate cărări!
Reginei voastre să alăturăm strălucitoarele noastre armate!
O, jeliţi cu tristele voastre lacrimi, spiritele dragi ale adâncului!
Lăsaţi toate glasurile pline de jale pe Pământ să răsune!
Glasurile animalelor şi păsărilor vântul să le poarte pe-aripile sale!

(continuare în nr. viitor)

Traducere din limba engleză de Liana ALECU

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacţie:
Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Ion PANTILIE

Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Corectură:
Jean DUMITRAȘCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra
conţinutului textelor revine
autorilor, conform legii.
Autorii pot avea şi alte opinii
decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite
la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la
VENUS PRINTING SOLUTIONS
Iași

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicații.

Toamna mea...

Mă plimb pe alei.
Oare ştii cât îmi place cântecul frunzei?
Poţi să -mi arunci trupul în câte zări vrei.
Goleşte marea din mine de valuri.

Lasă-mă în vârf de munte.
Unde sunt mai aproape de sfinţi.
Unde orice inimă e mai curată.
Eu merg încet.

Acolo unde felul meu de a zbura e
mai albastru, unde apa are formă .
Nisipul? E în starea lui cea mai... senină.
L-ai vrăjit.
Toamnă, ce frumoasă eşti!
Vântul nu se lasă. Animă cele mai
încruntate frunţi.

Şi ce dacă nu ştiu unde ţi-e gândul?
Îmi place lumina ta.
Îmi place versul tău împodobit cu flori de bronz.
În capul meu,
Degetele tale se plimbă pe clapele pianului...
Şi tot în capul meu pescăruşii zboară.
Dezorientaţi.

Fii tu marea lor. Fii adăpostul
Când ochii cerului plâng.
Să vezi, Toamnă, ce frumoasă eşti:
În capul meu ploaia te face mai sinceră.
Îţi eliberează obrazul de nori. Ce grei sunt unii!
Mă plimb pe alei....

Desparte-mă de poezie. În câte romane vrei.
Aruncă-mă într-o comedie,
Într-o nuvelă cu personaje puţine,
într-un lac.
Fă-mă un portativ fără note,
un lacăt fără chei.
La mine-n ochi ai să rămâi
la fel de Toamnă.
Din versuri şi strofe.

Sunt doar un simplu pas.
Învăţ de la frunze să cânt
şi să desenez un cerc fără compas.
Vezi tu, aşa ştiu eu să te îmbrăţişez:
Cu lipsa mea de echilibru.
Cu geometria mea nesigură şi
Coloana infinitului meu, nedreaptă.
Ce contează? Mă iubeşti oricum.

Mă uit la tine cât eşti de frumoasă.
Îţi zâmbesc atâtea adieri!
Iar tu te întrebi ce vânt în plus să porţi azi.

Părerea mea?
Ia-ţi soarele.
Şi nu-ţi mai trebuie nimic.
Te văd la fel de toamnă....

Ce stea frumoasă...

Printre ramurile tale singurul vânt e versul.
Toate dorurile tale se transformă.
Şi ce frumos e cerul. Cu lumina ta.
În care nu e iarnă. Cu lacul neobosit.
Cu universul ce n-ai încetat, în ochii noştri,
să-l pui pe hârtie.

Vrei să pleci?
Să ştii că atunci, Luceafăr blând...
Luminezi mai tare inimile.
Vrei să te stingi?
Atunci eşti iubirea cea mai profundă.
Şi dacă vrei să dormi, câte aripi vor să te-asculte...

Mai rămâi un ceas.
Mai lasă în pieptul naturii ceva din iubirea ta.
Mai scrie o scrisoare.
Mai scrie.
Dacă nemurirea e un loc sub soare,
Să ştii că locul e al tău.
Şi jumătate din raze sunt ale tale.

Vrei să dormi?
Mai scrie.
Cum te văd eu? Poezia are cerul ei.
Şi nopţile.
Ce stea frumoasă eşti!

Alina STOIAN

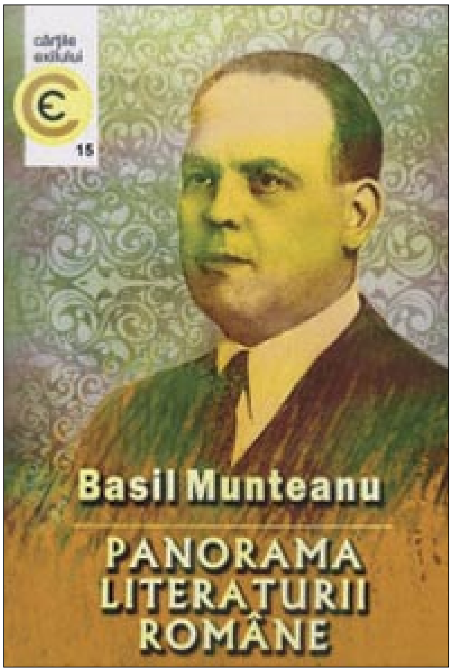

LITERATURA ROMÂNĂ

Prima „sinteză vie” despre literatura română pentru Occident: PANORAMA LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE, 1938

Pentru mai dreapta recuperare a exilului românesc, îndeosebi a celui provocat de „comunizarea” României de după Al Doilea Război Mondial, era nevoie, credem noi, de înfiinţarea de către Statul Român a unui Institut de Cercetare şi Recuperare a Exilului Românesc (bine că a fost creat unul „al Revoluţiei Române”, bugetivor, parazitar şi mistificator, cum s-a văzut!). Noroc cu unii cercetători care, pe speze proprii, şi-au propus astfel de valorificări. Între aceştia, numele d-nei Mihaela Albu este binecunoscut, prin monografiile dedicate fie presei literare din exilul românesc, fie unor scriitori reprezentativi (despre acestea am scris la timp).

Iată, însă, alte apariţii recente: revista „Antilethe” (*Împotriva uitării*), fondată de universitara Mihaela Albu şi ajunsă în anul al şaptelea de apariţie *sine hiatu*, cu nr. 1 (19) din 2023 dedicat lui Miron Kiropol, precum şi lucrarea lui Basil Munteanu, PANORAMA LITERATURII ROMÂNE, în traducerea lui Vlad Alexandrescu (Ed. Aius, Craiova, Colecţia „Cărţile Exilului”, 2023, 286 p. – reluând ediţia întâi apărută la Ed. Crater, 1996).

Deşi a apărut în urmă cu mai bine de 85 de ani, mai întâi în franceză (1938), reeditată în limba engleză în 1939, în germană în 1943 (în trei ediţii succesive) şi în italiană în 1947, „Panorama” lui Basil Munteanu, încercând şi „o integrare a literaturii române în context universal”, se poate citi cu real interes şi azi, îndeosebi de generaţiile tinere, constituind, observă prefaţatorul E. Lozovan (ed. întâi, îngrijită de Eugen Lozovan şi Ruxandra D. Shelden), „un act de justiţie prin scoaterea în evidenţă a judecăţilor mereu valabile ale lui Basil Munteanu”.

Apreciată drept „o culme”/ „un sommet” a operei de istoric şi critic literar a lui Basil Munteanu (Marcel Bataillon, în „Révue de littérature comparée”, vol. 46/1972), PANORAMA DE LA LITTÉRATURE ROUMAINE CONTEMPORAINE venea pe un teren deja pregătit, căci autorul, odată stabilit în Franţa (1922) şi în afara oricăror inhibări, conjuncturi, reţineri, va realiza (ca un adevărat „recenzent expert”) cronici şi studii privind „la vie littéraire en Roumanie”, abordând opera unor scriitori români din epoci diferite, de la romantici la modernişti şi avangardişti (Nicolae Filimon, V. Alecsandri, O. Goga, I. Al. Brătescu-Voineşti, N. Crainic, Liviu Rebreanu, Cezar Petrescu, Ilarie Voronca, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga ş.a.). Numai între 1926 şi 1936, observa prefaţatorul Eugen Lozovan (stabilit la Skodsborg, Danemarca), Basil Munteanu semnează nu mai puţin de 180 de recenzii, note şi comentarii în reviste străine (precum „Révue de la littérature comparée” şi „L› Europe Centrale”), dovedind o „deschidere” a spiritului său cultural vizionar şi interpretativ, abordând până şi un subiect de literatură comparată, ce ne-a preocupat şi pe noi în relaţie cu „Faust”-ul lui Blaga (traducerea de la E.P.L. din 1955, terminată în toamna lui 1953): „Goethe et l'influence allemande en Roumanie” („L'Europe Centrale”, I-II, 20 & 27 ian. 1934). Nu este vorba de o simplă preluare a articolelor din reviste (cum se mai fac azi unele „Istorii...” ale literaturii române!), ci de reluări în formulări noi şi „alte epitete” fără „a face împrumuturi”.

Considerată o lucrare substanţială, cu judecăţi de valoare „sigure şi definitive” (Olimpiu Boitor), o „lucrare sintetică” fără precedent (S. Mehedinţi), „Panorama” era apreciată de însuşi Lucian Blaga (în vara lui 1938 poetul era ambasador extraordinar şi plenipotenţiar la Lisabona, unde a primit-o) drept „cea mai bună care există despre literatura română”, iar N. Crainic, bucuros de „dreptatea” ce se făcea gândirismului de la revista ce-o conducea de aproape două decenii („proporţionându-l în ansamblul celorlalte curente şi atitudini”), o considera cu certitudine promptă „cea mai bună istorie literară pe care o avem”, cuprinzând în totalitate „drama spiritului românesc” („Certitudini”, în „Gândirea”, 23 iulie 1838).

Interzisă vreme de decenii întregi, precum „Istoria” lui Călinescu (1941), „Panorama” lui Basil Munteanu, precedând-o, a rămas aproape necunoscută, în general tineretului studios, foarte puţin mediatizată, în comparaţie cu aceea, ambele pornind cu o *introducere* în istoria poporului român aflat „la răscrucea imperiilor moarte” şi care, prin vitalitate şi gând cultural, a perseverat întru salvarea sa, dovedind un „suflet complex” şi îndârjit în stabilitatea sa, eminamente o rezistenţă de „fond popular” confruntată cu factori geo-istorici şi social-politici, foarte receptivă, prin tipuri de intelectuali caracteristici epocilor, la fenomenele europene (Eminescu, Blaga, Barbu), menţinând în acelaşi timp legătura tradiţională cu Orientul ortodox, cu misticismul slavo-bizantin, când nu avem a face cu „oscilaţii extreme” ale spiritului din epoca interbelică, conflict rămas deschis când autorul îşi publica lucrarea (v. ascensiunea dreptei legionare, succesiunea dictaturilor etc).

Putem vorbi astfel fără exagerare, de „spiritul european” al acestui mare cărturar, istoric şi critic literar recunoscut în epocă, universitarul Basil Munteanu, care face cunoscută Europei tradiţia culturală românească, spiritul românesc creator în ipostazele lui cultural-istorice, specificitatea acestuia, autenticitatea, „deschiderile” către universalitate (în poezie, proză, dramaturgie, filosofie etc.), de la condiţionările istorice, la indimenticabile realizări estetice...

Zenovie CÂRLUGEA